

VYSVĚTLIVKY

Str.

- 7: ženská móda bude chodit po čtyrech — viz DK III, 23, Spol. * III, 443; že se dám na věčný odpočinek — Neruda byl nemocen od října 1883 a byl v té době několikrát operován; v redakci začal pracovat opět od dubna 1884 (viz Dop. I, č. 763, Gabriele Tiché 7. dubna 1884); velká armáda — mrtví; vycpaní ptáci na hlavách ... — srov. např. DK IV, 167, 291, 366;
- 8: městský park — sady založené r. 1876 na místě bývalých novoměstských hradeb proti nádraží Františka Josefa (dnes Hlavní nádraží); srov. např. DK III, 22, 33; izabel — plavý; vizngrýn — luční zeleň; lujznplau — Luizina modř (pařížská); k Makovskému do barvy znova — do baryiry a čistírny Karla Makovského v Konviktské ulici, inzerované Národními listy;
- 10: Vaječný trh — byl pod podloubím v Rytířské ulici v Praze 1, před staroměstskou tržnicí; Rybí trh — čerstvé ryby se prodávaly v severní části Staroměstského náměstí při Železné ulici (před domem č. 482); šmelcové třepení — z našítych barevných korálků;
- 12: holubi byli Slovanům odjakteživa obrazem duše — podle Johanna Gottfrieda Herdera (1744–1803, Ideen der Philosophie der Menschheit) byli starí Slováci pokojné, holubičí povahy; s nábožným procesím na Petřín — na tzv. křížovou cestu, která byla součástí katolických velikonočních obřadů; až do finančního ministerstva ve Vídni — narázka na tísnilou hospodářskou situaci Rakouska (v rozpočtu na rok 1884 dosáhl schodek 39 miliónů), kterou ministr financí rytíř Julian Dunajewski (1822–1907) chtěl řešit zaváděním nových daní;
- 13: páter Abraham a Santa Clara (1644–1709), populární vídeňský dvorní kazatel, moralista, satirik, zastánce selského lidu; kdy jdou krejčové do Bubenče — na tradiční lidovou slavnost pražských krejčí Slamník o velikonoční úterý v hostinci Na Slamníku ve Stromovce; Hanušův Bájeslovny kalendář — B. k. slovanský čili Pozůstatky pohanskosvátečních obřadů slovanských od knihovníka Universitní knihovny, filosofa a národopisce Ignáce Jana

* Označením DK, Spol., Div., Dop., Lit., B., Umění, Studie, Žerty odkazujeme na svazky Drobné klepy, Česká společnost, České divadlo, Dopisy, Literatura, Básně, Umění a hudba, Studie, krátké a kratší, Žerty, hravé i dravé ve Spisech Jana Nerudy.

Hanuše (1812–1869); *přijeli naši poslanci z říšské rady..., aby dostali proutkem vohnoutkem* — Mladočeský tisk tehdy ostře kritizoval poslance pro jejich pasívní, neiniciativní chování ve sněmovně a většinu z nich obvinil, že přisluhují vládě. Vytýkal jim například, že při rokování o rozpočtu ministerstva vyučování v březnu 1884 na říšské radě uposlechli vůdce Českého klubu Jindřicha Clama (srov. vysv. k str. 31) a neprotestovali proti stížnostem německých poslanců, že zřízením české oční kliniky byl poškozen německý ústav, a proti útokům na jejího přednostu prof. Schnöbla, ačkoliv se doma sami rozhořčovali nad neutěšenými poměry na české klinice (nedostatečné vybavení, malé finanční prostředky, dotaci dostávala jen klinika německá) a v českém školství vůbec;

- 15: *Přírodo, ty tuze krásná* — srov. B. II, 235; *Vloni jsem napsal dvě* — v Palečku II, seš. I z ledna 1883, otiskl Neruda dvě básně pod společným názvem *Z Prostých motivů*: *Ted' v zrcadlo hledím* a *Kde jsem se to octnul* (srov. B. II, *Prosté motivy*, Jarní, 119, 122); *člověk se opět vystísně* — viz vysv. k str. 7;
- 17: *dr. Schweninger* — Ernst Sch. (1850–1924), známý mj. svou odtučňovací metodou;
- 18: „*ze dřeva na dřevo*“ — Rukopis královédvorský, Zbyhoň, v. I (Poletoval holub se dřeva na dřevo); *Břevno v oku svého bližního* — obměna citátu z Nového zákona, Mat. 3, 7;
- 19: *Už ondyno jsem na tomto místě...* — viz fejeton z 6. dubna 1884, zde str. 9;
- 20: *Miluju ševice* — srov. NL 4. dubna 1877 ve Spol. IV, 64–67; *Jan Leydenský*, vl. jm. Johann Benkelszoon (1510–1536), pův. krejčí, anabaptistický kazatel a „král“, později mučený a popravený; *svatý Kryšpín i Kryšpinián* — patroni ševců (svátek 25. října), podle katolické legendy svatí mučedníci, pocházející ze vznešeného římského rodu; na útěku před pronásledováním křesťanů se žili ševcovstvím a ze zbytků kůže dělali obuv pro chudé; *Annibale Carracci* (1560–1609), hlavní představitel boloňské malířské školy, mistr fresek, první italský krajinář, pův. po otci krejčí; *básník Hans Sachs* (1494–1576), norimberský švec, syn krejčího, renesanční lidový básník, autor mnoha lidových her, legend, humorních veršů a písni; *Hippiáš* — Hippias z Elidy (kolem 430 před n. l.), řecký filosof, dávající přednost přirozenému právu před lidskými zákony; *štucr* — hejsek, floutek; *Šimon Aténský* — Timón A., mizantrop, Sokratův přítel (srov. též Studie II, 373: „*z rozmluv, které Sokrates s ním měl, třiatřicet potomstvu zachoval*“); *president Johnson* — Andrew J. (1808–1875), president USA v letech 1865–69, jako chlapec byl dán do učení ke krejčímu; *Alfén, švec kremonský* — Alfenus Varus, proslulý právník za prvních císařů římských, pův. obuvník z Kremony;

- 22: *stávkové rukavičky* — strojově pletené; *tibetový* — z tibetu, jemné dámské bavlněné tkaniny; *blonda* — krajka z nebarveného surového hedvábí; *kapišon* — kapuce;
- 23: *Matrice česká* — instituce pro vydávání vědecké a krásné literatury, vzniklá z podnětu a vedení Palackého r. 1831 jako pobočka Muzea Království českého; *jsou teď „Plzeňačky“ v módě* — viz fejeton NL z 6. dubna 1884, zde str. 9;
- 24: *τροφός* — chůva; „*promeneuse*“ — vycházková;
- 25: *Sabinky* — ženy staroitalského zemědělského kmene Sabinů; *mouření uffambičtí* — ufumbirští (*Ufumbiro* — hornatá krajina ve východní Africe při rozvodí Nilu a Konga); *Sardanapalův ninivánský palác* — královský palác v Ninive se slavnou knihovnou, zřízenou posledním mocným assyrským králem a velkým příznivcem věd a umění Assurbanipalem (668–626 před n. l.); *Nový Holand* — Nový Zéland; *steatopygie* — abnormální nahromadění tuku na hyždích; *starý Galén* — Galenos z Pergamu (129–200), proslulý osobní lékař římských césarů, autor mnoha lékařských spisů; *magnetická deklinace* — úhel svíraný rovinou místního magnetického poledníku s rovinou zeměpisného poledníku;
- 27: *Ještě včera obešli jednou ochozem Svatovítského chrámu...* — tradiční svatojanský fejeton věnovaný svatojanským slavnostem, spojeným s výročím položení základního kamene k Národnímu divadlu (16. května 1868); srov. např. DK I, 16–20, III, 84–85; *Ostruhovou ulicí dolů ku městským branám* — dnešní Nerudovou na Malé Straně; končila dříve branou Strahovskou (Černou) při č. 247 u kajetánského kostela Panny Marie (zbořena 1741), u Valdštejnského domu č. 157 byla městská brána Písecká;
- 28: *tisské losy* — tzv. losy potisklé (uherské) s hlavní výhrou sto tisíc a třemi tahy do roka při čtyřprocentním zúročení; *směnárník Selig* — J. G. S., bankovní a směnární závod na rohu Příkopů (č. 1) a Václavského náměstí; *směnárna Merkur* — směnární závod administrace časopisu Merkur (majitel M. J. Guth), Příkopy 17, Kolovratský palác; *promesa* — listina, kterou majetník losu postupuje za určitý obnos eventuální výhru při nejbližším tahu losu; *Ústřední matice* — Ú. m. školská, zal. 1880 v Praze jako protějšek vídeňského spolku Schulverein, podporujícího německé školství v českých obcích, a na obranu proti germanizaci, zasloužila se o rozvoj českého školství v českém pohraničí; *Jan Kr. Vodka* — Jan Křtitel V. (psáno též Votka, 1825–1899), jezuita, redaktor Vídeňského deníku; *Národní noviny* — první český deník, zal. a vyd. Karlem Havlíčkem Borovským, orgán národně liberální strany s austroslavistickým programem;
- 29: *Široká ulice* — dnešní Jungmannova v Praze 2;
- 30: *šístky* — vlasy přistřížené a sčesané do čela nebo do skrání; *pozoun nebožtíka Nikolaje* — ve čtyřicátých a padesátých letech

min. století působil na pražské scéně jako představitel důležitých epizodních rolí hudebník, pozounista August Nikolaj (1810 až 1876); srov. Div. V, 170, 297;

- 31: *kdybyste... potkali pražského měšťana ostrostřelce a on měl rovná záda* — pražští ostrostřelci byli pro svou politickou vlažnost a přehnanou lojalitu častým terčem Nerudových ironických šlehů; *hraběte Clama-Martinice za statečné a nezlomné jeho mlčení* — Jindřich Jaroslav C.-M (1826—1887) byl hlavním představitelem a mluvčím české zemské šlechty (zvané „historická“) a její zpátečnické, protinárodní politiky; srov. vysv. k str. 13 a 89;
- 32: *mezi bývalou politikou říšskoradní levice a nynější politikou pravice nevidím podnes rozdílu* — mezi politikou něm. buržoazně liberálních nacionalistů za ministerstva Adolfa Auersperga (1821—1885) v l. 1871—1878 a něm. konzervativců za vlády hraběte Eduarda Taaffa (1833—1895), ministerského předsedy v l. 1879—1893; Taaffe sice uměl obratněji lavírovat v národnostní otázce a byl proto podporován slovanskými poslanci, ale přesto se postavení českého národa v rakousko-uherské monarchii nijak zásadně nezměnilo; *kníže hrabě Karlos Aueršperk* — dědičný člen panské sněmovny při říšské radě Karel Vilém Filip A. (1814—1890), horlivý centralista a odpůrce českých státoprávních snah, vůdce německocentralistického „liberálního“ tábora české šlechty; *naši říšští radové* — viz vysv. k str. 13; před samým koncem sněmování v květnu 1884 nečekaně vystoupil Clam-Martinic a přiměl překvapené české poslance, aby schválili přijetí nových daní (srov. vysv. k str. 12) proti vůli svých voličů; *Schonzeit* — hájení;
- 33: *nový* — krejcar;
- 34: *má tam obec... proces* — s nymburskou obcí, které musila po zestátnění Severozápadní dráhy vrátit mnohatisícový obnos za obecní přirážky z let 1881—84;
- 38: *čikoš* — čepice maďarských husarů;
- 40: *Ženíšek* — František Ž. (1849—1916);
- 41: *můj kolega zde pod čarou hubuje na počasí* — PhDr. Vilém Ryba (1849—1907), politik a žurnalist, lokální fejetonista NL, viz fejeton NL 28. června 1884, podepsaný -a: Mám smůlu, rozhodnou smůlu...;
- 42: „*pštrosí péra na dámských kloboucích...*“ — viz NL 15. června 1884, zde str. 9; *Svatobor* — podpůrný spolek českých spisovatelů, zal. r. 1862;
- 43: *Oujezdská brána* — stála na rozhraní Malé Strany a Újezda;
- 44: *talmi* — talmové zlato, slitina mědi a zinku zlatožluté barvy, napodobenina masivního zlata; *co jedině „pravou falešnou politiku českou“* — souvisí se záporným stanoviskem mladočečchů k staročeské politice, která i po skončení pasivního odporu svým kon-

- zervatismem přisluhovala vládě a brzdila snahy o zrovnoprávnění českého národa; srov. vysv. k str. 13; *falba* — plavý kůň;
- 46: *Josefské náměstí* — dnešní náměstí Říjnové revoluce; *řadu skutečných lípopových stromků... neproniknutelný les* — obvyklé Nerudovy narázky na nezdařilé vysázení alejí na Příkopech a Václavském náměstí v sedmdesátých letech (srov. např. DK IV, 50, 371 a Spol. IV, 345); *obrysy muzea budoucnosti* — r. 1884 pověřil sněm zemský výbor opatřením plánů a rozpočtu na stavbu nové muzejní budovy do příštího zasedání vlády; budova postavena až v l. 1885—1891; *pomník Jungmannův* — společné dílo sochaře A. V. Barvitia a malíře Ludvíka Šimka; odhalen 17. května 1878 na dnešním Jungmannově nám.; viz Spol. III, 324—326, IV, 47, 134;
- 47: *u svatého Jana před voršilkami* — na dnešní Národní třídě před klášterem voršilek; *Lažanského palác* — dům čp. 1012-1 s kavárnou Slávií na rohu Národní třídy a nábřeží; *Staroměstská vodárna s Alešovými fresky* — postavena u Staroměstských mlýnů při Karlově mostě architektem Wiehlem (viz vysv. k str. 409); *u Pecolda* — v plzeňské pivnici na rohu Myslíkovy a Spálené ulice v Praze 2; *Emma Turolla* (nar. 1859), zpěvačka milánské Scaly, hostovala v Praze v l. 1883—86 celkem šestkrát;
- 48: *Kdyby tahleta „kytice“ byla ploula Rukopisem kralodvorským* — Kytice je 10. báseň RK; *Obrana od Hattaly* — Bohemista a slavista Martin Hattala (1821—1903), hlavní opora Julia Grégra v rukopisných bojích, psával do NL za Nerudovy redakce fejetony a sliboval rozsáhlou obranu Rukopisů; vyšla však až koncem r. 1885; v listopadové Osvětě 1885/IV, d. 2, str. 1013 a d. otištěno pojednání „O národním smýšlení královédvorských epiků. Ukázka obrany, kterou chystá prof. Martin Hattala“, v NL z 29. prosince 1885 „Protivníci Královédvorského rukopisu dovolávají se i zázraků proti němu. Druhá ukázka obrany téhož rukopisu, kterou chystá Martin Hattala“ a dále 30. prosince 1885, 3. a 6. ledna 1886; *Daňkova továrna* — velký strojírenský závod v Karlíně, zal. inženýrem Čeňkem Daňkem (1827—1893), jádro pozdější ČKD; *český feriální spolek* — Spolek pro české feriální osady, zal. r. 1882, jehož předsedou byl knihkupec F. A. Urbánek; pořádal sbírky mezi občany ve prospěch chudých dětí a pečoval o jejich prázdninové zotavení; *tahleta naše „koloniální politika“* — narázka na neúspěchy Rakouska v pronikání na Balkán;
- 49: *naši obuvníci* — Společenstvo obuvníků měst pražských; týká se slavnosti 20. a 21. července 1884 na Žofíně; *dozvuk slavnosti jiné... nedávno odbyvané* — slavnosti odhalení pomníku mladočeskému politiku a žurnalistovi Karlu Sladkovskému (1823—1880) 21. června 1884; *dekretář* — necechový řemeslník; *Tomek uvádí* — historik, archivář města Prahy a universitní profesor Václav

- Vladivoj T. (1818–1905), příslušník konzervativního křídla české liberální buržoazie, v dvanáctisvazkovém Dějepise města Prahy;
- 52: *u Erbena ... v písni „Šenkýřka“* — v Prostonárodních písňích a říkadlech;
- 54: *Oujezdská brána* — viz vysv. k str. 43; *prý nám hrozí morbus cholera* — v Itálii a Francii vypukla v té době epidemie;
- 55: *Botič* — na zasedání městské rady v červenci 1884 se projednával přípis krajského hejtmanství karlínského o výsledcích rozsáhlého průzkumu Botiče a jeho okolí v rámci ozdravění města Prahy; *cholera* — viz vysv. k str. 54; *česká universita* — Byla zřízena po více než čtyřicetiletém boji císařským rozhodnutím z 11. dubna 1881; k jejímu otevření však došlo až ve školním roce 1882/83, a to pouze na fakultě filosofické a právnické, lékařská byla otevřena až v r. 1883, teologická 1893, po velkých překážkách ze strany Němců (mj. si činili nároky na veškerý inventář; srov. též Spol. V, 351 a vysv. a zde vysv. k str. 13); *ochočení pstruzi* — psaly o nich NL v odpoledním čísle 1. srpna 1885;
- 56: *u Černého koně* — v bývalém hotelu na Příkopěch č. 860, 861 (vedle dnešního Slovanského domu);
- 57: *Freiligrathova... balada o „pomstě květin“* — báseň Pomsta květin (Der Blumen Rache) ze sbírky Balady a romance od něm. básníka, autora revoluční lyriky a sociálních básní Ferdinanda F. (1810–1876);
- 58: *Vídeňka* — říčka protékající jižními okresy Vídně a ústící do kanálu Dunajského blízko Aspernského mostu; *Panke* — říčka protékající severní částí Berlín a vlévající se do Sprévy blízko středu města; *1179 poražen Soběslav, horlivý zastavatel obecného lidu* — S. II. (vládl v l. 1173–79, zemř. 1180), zv. kníže selské, v bitvě u Prahy (místo později zváno Na bojišti) s Bedřichem Českým, nejstarším synem staršího Soběslavova bratra Vladislava I., osobujícím si po otci právo na trůn; *Mikuláš z Husi* (zemř. 1420), přední táborský hejtman a politik; z obavy, že bude zabít, se nedostavil na smírčí hostinu Pražanů a chtěl opustit město; když přijeli k můstku přes Botič, splašil se mu kůň, M. upadl, zlomil si nohu a smrtelně se poranil na prsou; *máme s pražskou dlažbou už napořád ty známé maléry své* — srov. např. DK IV, 215, 308; *kaplan Voříšek v Mikulovicích* — Roman V. (1821–1893), katolický kněz a spisovatel (srov. Lit. I, 415);
- 59: *Procházka* — František Prochaska, dvorní továrník voňavek a obchodník kosmetickými přípravky; *panádl* — rozvařená houska, žemlová nebo chlebová polévka;
- 61: „*Řekl jste ondy*“ — viz NL 6. července 1884, zde str. 46;
- 62: *Jireček* — Josef J. (1825–1888), historik starší české literatury, konzervativní politik, v l. 1861–79 ministr kultu a vyučování, pak poslanec za Přibramsko; *Gladstone* — William Ewart G.

- (1809—1898), britský buržoazní státník (zprvu konzervativní, pak liberál) a významný finančník; *Zeithammer* — Antonín Otakar Z. (1800—1881), staročeský politik, dlouholetý náměstek pražského starosty, v l. 1883—90 zástupce nejvyššího maršálka v zemském výboru; *hodiny... transparentní u Suchého* — hodiny se svítícím číselníkem v hodinářském závodě v býv. Ovocné ulici čp. 711—11 (dnes 28. října); *o novém... kousku zpupnosti německé ...* — Neruda často kritizoval podobné případy jako projev nedostatku národní hrdosti a malosti;
- 63: „humoristický“ článek, jak jednou učinil jakýs Neruda — srov. Pravdivé slovo o Praze (NL 1873; Studie I, 178—187); *Ulk* — politicko-humoristická příloha deníku Berliner Tagblatt, zal. 1872; *Figaro* — oblíbený francouzský deník, zal. 1854;
- 65: v páté čtvrti — v býv. židovské čtvrti Josefov;
- 66: *Selig, Merkur* — viz vysv. k str. 28;
- 69: na našeho Jungmanna — viz vysv. k str. 46;
- 70: *pazdero* — pazdeří, dřevnaté částečky stonku lnu;
- 71: „šlejfovaný“ — broušený;
- 72: *Musca domestica* — moucha domácí; *Aristofanes* (asi 446—po 338 před n. l.), přední aténský autor komedií; *V prvních letech šedesátých... zdálo se například..., že je českému národu konečně do vzletu* — Po pádu Bachova absolutismu r. 1859 nastalo uvolnění; 20. října 1860 vydán tzv. říjnový diplom, obnovující konstituční zřízení a ústavní svobody v Rakousku; začal se rozvíjet český politický, kulturní a společenský život (přislíbena korunovace krále českého, čeština začala pronikat do škol a úřadů, zakládány četné časopisy, noviny a spolky — zpěvácké, besední, čtenářské, sokolské —, současně však političtí představitelé se začali dělit na umírněné, konzervativce — Rieger, Palacký, pozdější staročeši — a radikální, liberály — pozdější mladočeši);
- 74: *Maximilian Perty* (1804—1884), něm. přírodovědec; *Immermann* — Karl Lebrecht I. (1796—1840), něm. básník a dramatik, napsal mj. komické epos *Tulifäntchen* (1827);
- 77: *Nordenskjöld* — Adolf Erik N. (1832—1901), švédský geolog a polárník, účastnil se švédských výprav arktických do nitra Grónska; *kapitán Černého tuleně* — snad polárník a lovec tuleňů James Weddel; *trochil* — severoamerický druh kolibříka;
- 79: *Sláv i vrahům dobrě činit zvyknul* — Slávy dcera II, 24; *Dalemil nás učí, že „málo sršňův mnoho much zapouzí“* — Dalimilova kronika, kap. 44, v. 33; *Hájek* — Václav H. z Libočan (zemř. 1553) ve své Kronice české;
- 81: českých žurnalistů není teď zapotřebí — narážka na časté konfiskace; *Konvikt* — tehdy zábavní a přednášková síň v Bartolomějské ul. v Praze 1;
- 82: *Ústřední matice* — viz vysv. k str. 28; *Pošumavská jednota* — Národní

jednota pošumavská, spolek hájící ohrožené národní a hmotné zájmy českého jihu a západu a pečující o jejich osvětové a hospodářské povznesení; *divadelní dluh* — východisko z tísňivé finanční situace hledalo divadelní družstvo v půjčce u České spořitelny; *Česká rodina*, *tobě „má být spomoženo“* — obměna Nerudou často citovaného výroku hrdiny Schillerových Loupežníků Karla Moora „Tomu muži má být spomoženo“, jimiž M. oznamuje svůj úmysl vydat se chudému člověku a dopomoci mu tak k odměně vyspané za jeho dopadení; *pravý politik český* — narážka na Riegra a konzervativní politiku staročechů (srov. vysv. k str. 44);

- 85: *Gartenlaube* — Besídka, hojně čtená příloha něm. časopisu *Der Dorfarbeiter* (Vesnický dělník);
- 86: *Herlošův Poslední táborita* — historický román českoněmeckého spisovatele Jiřího Karla Herloše (1804–1849); *když jsem byl naposled nemocen* — viz vysv. k str. 7;
- 87: *o havelskou činži* — činže se platila čtyřikrát do roka: kolem Tří králů (6. ledna), na sv. Jiří (24. dubna), na sv. Jakuba (25. července) a na sv. Havla (16. října);
- 88: *když se jednalo pro chudé — o vodu* — na zasedání městské rady žádáno tehdy snížení vodného, aby mohlo vody v dostatečném množství užívat i chudší obyvatelstvo a voda mohla být zavedena i na místa, kde žije chudina;
- 89: *Jakož nám Balbin vypravuje* — Bohuslav Balbín (1621–1688); *Zachová-li nám pánbůh Clama-Martinice a doktora Riegra* — Na říjnové sněmovní schůzi hájil Jindřich C.-M. (viz vysv. k str. 31) svůj návrh z r. 1883, v němž žádal vládu o předlohu zákona, kterým by se na všech státem vydržovaných reálkách a gymnasiích zavedlo povinné vyučování němčiny jako druhého jazyka zemského, což prakticky znamenalo zavedení němčiny do všech českých středních škol. NL kritizovaly také Riegra, že v říšské radě neprotestoval proti přijetí novely tohoto zákona a spokojil se s prohlášením, že jedině rodiče mají právo rozhodovat o tom, zda dítě má chodit do české nebo německé školy, a že k protestu Akademického čtenářského spolku a právnického spolku Všechny proti nařízení o konání státních zkoušek na právnické fakultě v jazyce německém řekl, že je to sice porušení rovnoprávnosti, že však vláda má k tomu právo a že stejně každý vzdělanec má umět německy;
- 91: *mladý můj kolega — — o módách* — Josef Kuffner (1855–1928) ve fejetonu NL z 28. října 1884, podepsaném β: „Ještě nikdy vás neposadili při tabuli...“; *budete sice plně chodit k páterům jezovitům* — na plesy a taneční zábavy do Konviktu (viz vysv. k str. 81), kdysi jezuitského vychovacího ústavu pro chlapce z vyšších stavů, který sousedil s jezuitským kostelem sv. Bartoloměje;

- 93: řekl ... probošt Štulc..., že na mně „není dobrý ani vlas jediný“ — Václav Š. (1814—1887), básník, kanovník na Vyšehradě, jeden z čelných konzervativních odpůrců mladé spisovatelské generace, reprezentované Nerudou, v polemice v šedesátých letech; *Er war so betrunken...* — Byl tak opilý, že nemohl ani stát; *Nach Paragraf* — Podle paragrafu; *Wenn ich dir sag'!*... — Když ti to říkám! Ty se zkrátka musíš pořád přít;
- 94: *kalabréz* — široký slaměný klobouk; *Es ist nichts so fein gesponnen...* — Nic není tak tajně upředeno, aby to nebylo zjeveno;
- 95: *hlavní patronka jejich* — K. Alexandrinská, hrdinka středověké legendy o sv. Kateřině;
- 96: *Hanuš* — viz vysv. k str. 13; *Karel IV. na památku svého vítězství v Itálii* — r. 1353 založil K. IV. v Praze na Bojišti klášter panen řehole rádu sv. Augustina na paměť vítězství u hradu sv. Felixe v Itálii 25. listopadu 1332; r. 1420 byl klášter táboritkami zbořen a zbyla z něho jen věž; *V. V. Tomek* — srov. vysv. k str. 49; *klarisky* — jeptišky ženského františkánského rádu, zal. Klárou Assiskou, nosily hnědý šat;
- 97: *Kateřina Míšenská* — manželka míšeňského markraběte Bedřicha III. Přísného a matka Zikmundova spojence Bedřicha I. Bojonného (1369—1428), saského kurfiřta; *Kateřina Cornaro* (1454 až 1510), manželka cyperského krále Jakuba II., pocházející ze starobylé benátské rodiny; *Kateřina ruská, nejprv chot' kaprála u dragounů* — K. I. (1684—1727), pův. litevská katolička, vdova po švédském důstojníkovi, v ruském zajetí nejprve služebná u dvora, pak milenka a od r. 1711 manželka Petra Velikého;
- 98: *obě zcela nesvaté Kateřiny ruské* — K. I. a K. II., zv. Veliká (1729 až 1796), carevna od r. 1762, bezohledná absolutistická vládkyně (mj. za podpory svých favoritů svrhla svého muže Petra III., dala jej uvěznit a popravit, krvavě potlačila povstání v l. 1773 až 75); *Katynka Heilbronská* — hlavní postava stejnojmenné něm. divadelní hry Heinricha Kleista (1777—1811), romantická postava naivní a sentimentální bezbranné dívky; *Kateřina Švédská* (kolem 1331—1381), druhá dcera sv. Brigit, obětovala se jako členka rádu sv. Dominika službě nemocným, zvláště za moru r. 1374; *Kateřina Medicejská* (1519—1589), od r. 1547 franc. královna, proslulá krutou bezohledností a spřádáním dvorských intrik; zvláště krutě pronásledovala hugenovy a chtěla je vyhledat tzv. bartolomějskou nocí v r. 1572;
- 100: *Kvizdův fluid proti revmatu* — speciální tekuté mazání inzerované NL; *Ferdinandova třída* — dnešní Národní;
- 101: *nynější policejní pan ředitel náš* — rytíř Stejskal (viz Spol. IV, 297);
- 102: *stryggy* — čarodějnici; *náton* — místo, kde se seká dříví;
- 103: *Český klub* — Klub českých poslanců při českém sněmu, sdružující mladočeské i staročeské poslance;

- 105: *Básník Rückert vypravuje o anděli...* — Friedrich R. (1788—1866), něm. představitel lyriky pozdního romantismu a překladatel orientální poezie;
- 106: *ciborium* — schránka na hostie v podobě kalichu s víčkem;
- 107: *Zelená komora dráždanská* — přízemní část královského paláce, kde byl uložen královský poklad s mnoha vzácnými uměleckými předměty;
- 108: *böhmische Steine* — české kameny;
- 109: *mistr Wachsmann* — Bedřich W. (1820—1897), malíř a architekt, pův. litograf, dekoratér, učitel kreslení a sběratel starožitností;
- 112: *ty svoje hodiny průsvitné* — srov. vysv. k str. 62; *nezasedá v Lázeňském sále žádný „malostranský klub...“* — v hostinci V lázni na Malé Straně v Lázeňské ul. čp. 286, kde byly původně lázně; od r. 1883 působily v jednotlivých čtvrtích tzv. občanské kluby, které sledovaly činnost městské rady; mj. navrhly kandidáty při městských volbách v r. 1884 a prosadily tak přes odpor konzervativců poprvé demokratický způsob při obsazování míst v městské radě;
- 113: *v době těch častých konfiskac* — srov. vysv. k str. 81; *Rubeš* — František Jaromír R. (1814 — 1853);
- 114: *s mísami kaprů od Podhorského* — od obchodníka rybami v Praze na Rejdišti (dnes náměstí Rudoarmějců); *s hračkami od Brandejsa* — z krámu J. H. Brandejse, dvorního dodavatele a prvního nakladatele českých her a hraček, na Příkopech; *konference kongská* — konference v Berlíně v l. 1884—1885, která přiznala právo na celé území Konga mezinárodní společnosti Konga, zal. 1876 belg. králem Leopoldem II. v rámci výzkumu civilizace střední Afriky, usilující však ve skutečnosti o mocenské a politické ovládnutí Konga; r. 1885 byl pak vyhlášen svobodný stát Kongo a jeho faktickým králem a majitelem se stal Leopold II.; *válka čínsko-francouzská* — koncem 19. stol. se Čína stále více stávala předmětem útoků imperialistických velmocí, jejichž důsledkem byly nerovnoprávné smlouvy; v l. 1883—86 ztratila Annám, Tonkin a Barmu ve prospěch Francie a Británie;
- 115: *cožpak to máte zase s doktorem Riegrem?* — Mladočeský tisk mu vytýkal, že ve své řeči v Českém klubu 30. listopadu 1884 z obavy před Maďary zdůrazňoval jen literární povahu česko-slovenského přátelství a tím záměrně oslaboval politický význam ovací uspořádaných slovenskému skladateli Samuelu Tomášikovi při jeho návštěvě Prahy; *Litava* — hraniční říčka rozdělující Rakousko-Uhersko na část rakouskou (Předlitavsko, Cislajtanie) a uher-skou (Zalitavsko, Translajtanie);
- 116: *jedná „jarní píseň“* — srov. vysv. k str. 15;
- 117: *strhl ... na ulici poděbradku* — srov. vysv. k str. 62 (*poděbradka* — okrouhlá čepice s červeným dýnkem, lemovaná šedou kožeší-

nou, nosili ji revoluční studenti v r. 1848 a později se proto stala vůbec odznakem českého pokrokového smýšlení); *Česká společnost pro úvěr hypoteční* — očekával se její úpadek; noviny vyvracely pověsti, že stejný osud postihne i řadu záložen, které s ní byly ve spojení; že „*letos nebudou dávat žádných dárků štědrovečerních*“ — čeští obchodníci se rozhodli zrušit starý zvyk dávat vánoční a novoroční dárky svým odběratelům a věnovat místo toho peníze místním chudým dětem;

- 118: *mezi mnou a Náučným je nepřátelství dávné* — Slovník náučný vycházel v l. 1859—1871 nákladem I. L. Kobra nejprve za redakce Ladislava Riegra, později, když byl R. zaneprázdněn politickou činností, stal se jeho hlavním pracovníkem Jakub Malý (1811 až 1885), literární historik a kritik, hlavní mluvčí konzervativního zpátečnického tábora starších spisovatelů, nepřátelského vůči Nerudově generaci (srov. též vysv. k str. 93);
- 122: *Teubel... pořádal ..., kuchařské výstavy* — Josef T., císařsko-královský dvorní kuchař a hoteliér v Praze (Hradčanské nám. 11) uspořádal např. první výstavu studených jídel na Střeleckém ostrově v únoru 1873 (srov. Neruda v NL 9. února 1873); *zgalantinovaný* — vykostěný, se speciální nádivkou a rolovaný; *u hodináře Suchého* — daroval hodiny ze svého domu (viz vysv. k str. 62) pražské obci; městská rada se usnesla vyzvat hospodářský úřad, aby pro hodiny vyhledal vhodné místo; *Kärtnerstraße ... Haarmarkt* — ulice a náměstí s tržištěm v historickém středu Vídni;
- 123: *Stran těch událostí divadelních* — týká se např. odchodu Marie Pospíšilové (1862—1943; na českém jevišti působila jen krátce, 1879—84, pak v cizině) po její neshodě s ředitelem Šubertem; odchodem vyhrožoval neustále i Šamberk (srov. Div. V, 427);
- 124: *divadelní vlaky loňské* — vypravované k návštěvě Národního divadla;
- 125: *Popelec* — Popeleční středa; v katolickém náboženství jí začíná čtyřicetidenní půst a velikonoční období; při ranní mši znamenal kněz věřící křížem na čelo popelem z květů svěcených o Květnou neděli minulého roku se slovy „Pomni, že prach jsi a v prach se obrátíš“;
- 127: *pan hrabě Clam... svůj pozdrav... poslal do klubu našich poslanců říšských* — viz vysv. k str. 31; šlechta v této době stála již stranou národních zájmů a neúčastnila se českého veřejného života; jejím programem bylo obnovení vlastního politického vlivu, a proto usilovala o udržení významu a pozice feudálních institucí (zemského sněmu); *O spalování mrtvol* — srov. DK II, 368—370, Lit II, 37;
- 128: *Entreprises des Pompes funèbres* — pohřební ústav; *fakulanti* — nosiči pochodní, světlonoši; *Konvikt* — viz vysv. k str. 81; *vacír* —

- facír, člověk bez stálého zaměstnání; *Arimatejský spolek* — pečoval o pohřbívání chudých; *u Lišků* — hostinec v Janské ul. na Starém Městě; pořádaly se tam taneční zábavy;
- 129: *Meißner* — českoněmecký básník Alfred M. (1822 — 1885);
- 130: *Řetězový most* — v místech dnešního mostu Prvního máje; *ani jediné hodiny veřejné* — srov. vysv. k str. 122; *Ferdinandova třída* — Národní;
- 131: *Ninive* — hlavní město Asyrské říše, zničené r. 612 před n. l. Médy a Babylóňany; *se zaopatřením pitné vody, s provedením kanalizace, se zařízením ústředních jatek...* — stále projednávané, ale neřešené otázky souvisící s nízkou hygienickou úrovní Prahy (srov. DK III, 116); podle NL z 24. února 1885 měla komise pověřená městskou radou k prozkoumání některých ústředních jatek v Rakousku a cizině vypracovat plán na vybudování nových jatek;
- 132: *Sarah Bernhardt* (1844—1923), vynikající franc. herečka a ředitelka vlastního divadla; *Gordon* — angl. generál Charles George G. (1833—1884), v l. 1877—1879 paša a generální guvernér egyptského Súdánu, Dárfíru, Aeqautorie a přímoří Rudomořského, bojoval proti otrokářům a položil základ k panství Egypta nad Súdánem; r. 1883 byl znovu vyslan angl. vládou do Súdánu, kde došlo k povstání, organizovanému Máhdímu, a měl tu dohodnout smír a vyvést egyptské jednotky; 1884 zahynul v populárních bojích v hlavním městě egyptského Súdánu Chartúmu, které bylo zradou Faraje paši vydáno Máhdímu; *kníže Lobkovic* — Jiří Kristián L. (1835—1908), poslanec na zemském sněmu za velkostatkářskou kurii, čelný představitel reakční politiky české šlechty (viz vysv. k str. 31 a 127), neváhal ani snižovat národní minulost (srov. jeho výrok o husitech v DK III, 48); *vraždili Španělé Aztéky, Angličané Hindostance* — při dobývání Jižní Ameriky a Přední Indie; *Bismarck dnes Polákům uštědřuje „dobrodiní německého jazyka“* — V rámci boje proti Slovanům pronásledoval hmotně i politicky Poláky v okupované západní části Polska (Poznańska); dal odhlasovat zákony na odnárodněování polských učitelů, lékařů a kněží a na školy dosadil něm. dozorce; r. 1885 začal zakupovat polské velkostatky a na sněmu si vymohl sto miliónů marek na kolonizaci, kterou podle něho žádala bezpečnost státu a něm. národnosti; od r. 1886 pak pruská vláda vypovídala Poláky bez pruské příslušnosti a násilně osidlovala území Němci; *Bečuánové* — bantuští černoši, zemědělci a pastevci, obývající Bečuánsko v jižní Africe, které bylo od r. 1885 britským protektorátem; *Zvon* — Zvon reklamy, veselohra ve 4 jednáních od O. Blumenthala, přel. E. Züngel, premiéra 24. února 1885; podobně se repertoárem zabýval i fejeton 24. února Goethův Faust na Národním divadle, podepsaný ř (= Josef Kuffner);

- 133: *turnýra* — honzík;
- 135: *ministr Dunajewski* měl svou velkou řeč — týká se vládního programu na příštích šest let, předneseného 2. března, v němž se vláda postavila zcela za pravici; zamítla zřízení střední strany a očekávala, že pravice vyjde z voleb zesílena k boji s opoziční levicí; D. (viz vysv. k str. 12) prohlásil, že minulých šest let je důkazem, že se v Rakousku dá vládnout s rakouskými národy bez levice (srov. vysv. k str. 32); *Jean Paul* (vl. jm. Johann Paul Friedrich Richter, 1793—1825), něm. humoristický spisovatel;
- 136: *jsme „při vládě“* — na debatě o rozpočtu Emanuel Tonner vyslovil vládě důvěru a oddanost a vyzval své kolegy, aby jí zůstali oddáni i v budoucím šestiletí; *profesor Weinek* — Ladislaus W. (1848—1913), od r. 1883 ředitel pražské hvězdárny a profesor astronomie na něm. universitě v Praze; 25. února 1885 NL zapochybovaly o hodnotě jeho vědecké práce, což pak vyvolalo polemiku s Bohemií; *vítězné pochody jeho otce* — makedonského krále Filipa II. (382—336 před n. l.), sjednotitele Řecka;
- 139: *vídenský astronom pan Palisa...* — Jan P. (1848—1925), objevil na padesát malých planet; *Nejprv chtěla si česká šlechta tu hvězdu koupit* — narázka na nezájem šlechty o národní podniky — srov. vysv. k str. 127; *Český klub* — viz vysv. k str. 103; *bude se vyučovat němčině co obligátnímu předmětu* — srov. vysv. k str. 89;
- 140: *od Ježíšků* — z plzeňské pivnice ve Spálené ulici; *denáry* — jedna z barev v italských hracích kartách zv. baštony, bulka nebo špády; *nové* — krejcare; *Vesta... Pallada* — planetky objevené poč. 19. stol. Wilhelmem Olbersem (1758—1840), něm. lékařem a astronomem;
- 141: *jako za pěvce Ovida* — Publia Ovidia Nasona (43 před n. l. až asi 18 n. l.);
- 142: *jako Lancelotově kobyle...* — z rozhovoru sluhy Lancelota s jeho otcem Gobbem v 5. scéně Shakespearova Kupce benátského;
- 146: *na... budovu muzejní, která tam ještě není* — srov. vysv. k str. 46; souvisí se zprávami o zasedání komise a plánovaném započetí stavby; *Bydlím v ulici...* — ve Vladislavově ul. č. 13; *kriminál čili... Novoměstská radnice* — v radniční věži bylo původně vězení, později i v celé budově (srov. DK III, 89);
- 147: *lékařská poliklinika* — na Karlově náměstí; *universitě české dělati... obtíž je teď hřich* — srov. vysv. k str. 13 a 55; *pusté řeči německých poslanců* — při čtení o rozpočtu napadli české poslance odmítající chystaná jazyková nařízení (srov. vysv. k str. 483), zesměšňovali české státoprávní požadavky a dokazovali, že „české historické právo je veteší“ a čeští poslanci nemají nejmenšího práva žádat úplnou rovnoprávnost;

- 149: *můj nakladatel* — po smrti Ferdinanda Dattla (1842–1882) byl jím Eduard Valečka (viz vysv. k str. 287);
- 153: *Dal jsem mu minulou neděli pokyn* — viz str. 151; *pukají už také zimní boty* — viz str. 144; *česká svatoska od Šebora* — mince s obrazem sv. Václava a sv. Ludmily ražená pražským zlatníkem Vincencem Š. (Příkopy 6); dávala se jako dárek při křtu, břemování apod. a sloužila jako talisman;
- 154: *jak slavně si teď svého Bismarcka uctili* — 1. dubna přišli mu blahožít k jeho sedmdesátinám korunní princ a ostatní členové rodiny a odevzdali mu obraz představující korunovaci císaře ve Versailles. Kromě toho dostal darem statek Schönhausen a přes milion marek k národním účelům; tento „čestný dar“ byl výsledkem rozsáhlé sbírky, k níž nadšeně přispěli i liberečtí Němci; také v Liberci proběhla okázalá slavnost;
- 155: *dle Geßnerových idyl* — ve své době oblíbených sentimentálních idylických básní švýc. básníka a malíře Salomona Geßnera (1730–1788); *lampl* — v pražském žargonu pejorativně mladý muž (z něm. Lämmel — beránek); *Pan a Satyr* — podle řecké mytologie bůh stád, ochránce pastýřů a lovců a démon volné přírody a lesů;
- 156: *purpurati* — v purpuru;
- 157: *v redakci Času* — politického deníku, vyd. od října 1860 za redakce JUDr. Aloise Krásy (1828–1900); Neruda tu působil jako divadelní referent do r. 1862, kdy přešel do Hlasu;
- 162: *Emauzy, Slamník, Fidlovačka* — srov. str. 13, 252–253 a 422; *oktáv* — osmidenní oslavování některých význačných katolických svátků;
- 163: *jarní dostihy konské* — tradiční šlechtická zábava na Císařské louce;
- 164: *pražské naše dámy... nejsou vynalezavy* — srov. str. 151; *heliotropový* — fialový;
- 165: *Akademický čtenářský spolek* — kulturně společenské středisko česko-slovenského vysokoškolského studenstva, zal. r. 1848; *Ženský výrobní spolek* — zal. r. 1871 Karolínou Světlou na pomoc nemajetným dívкам ke vzdělání a k obživě; zpočátku měl dvě školy, obchodní a průmyslovou; *páně Brandejsova „Mařenka, sestra národního střelce“* — pokladnička na příspěvky k národním účelům, prodávaná u J. H. Brandejse (viz vysv. k str. 114); *u třetího mostu* — v místech dnešního Švermova mostu; *Příští kuchařská škola má... místnost svoji* — Česká škola kuchařská spolku Domácnost, na niž se v únoru konaly sbírky; byla pak otevřena v říjnu 1885 na Václavském nám. 28; *útulna pražská* — byla v Novomlýnské uličce blízko kostela sv. Klimenta na Starém Městě, v domě zv. V lázni;
- 166: *korespondenční lístek* — v Čechách byly jen s německým textem

- (viz Spol. III, 90—92; Correspondenzkarte a DK III, 130—133, U příležitosti nových „korešpondenčních lístků“); *Ústřední matice* — viz vysv. k str. 28;
- 167: *knihu Ester* — součást Starého zákona; *konvenční mince* — smluvná r. 1753; počítalo se podle ní do r. 1857;
- 168: *Jiří z Toursů* (zemř. 595), teolog;
- 170: *u Procházky* — viz vysv. k str. 59;
- 171: *Circé... měnila... lidi na... bagounčata* — podle Homérovy *Odyssey*;
- 172: *Liebig* — Justus L. (1803—1873), něm. chemik, učinil řadu objevů v organické chemii a zabýval se metodikou analýzy organických látek; *Dačický* — Mikuláš D. z Heslova (1555—1626), kutnohorský erbovní měšťan, veršovec a kronikář; *Falstaff* — sir John F., vychloubač a požitkář ze Shakespearova Jindřicha IV. a Veselých paniček windsorských; *pomořanský hejtman Kleist* — snad básník Ewald Kristián von K. (1715—1759) z pruského šlechtického rodu, který sloužil u vojska; *Werner ze Schulenburgu* — člen starého pruského šlechtického rodu;
- 173: *Boos-Waldeck* — starý rytířský, později hraběcí rod, usedlý na středním Rýně; v tehdejší době neblaze proslul svou buršáckou politikou předseda něm. nacionálního spolku pro západní Čechy; srov. (DK IV, 399 a vysv.); *v Chicagu a St. Louis objednali si návštěvu — v Plzni* — v květnu přijela do Prahy výprava amerických Čechů na týdenní pobyt; *žebrácký řád Matěje z Bassi* — řád kapucínů, zal. Matějem Bassim (zemř. 1552);
- 174: *cul de Paris* — honzík; *Bismarck už jel zase do Chyžic* — jako každročně na dovolenou a léčení do světoznámého bavorského lázeňského města Kissingen; v r. 1874 tu na něho podnikl nepodařený atentát bednářský tovaryš Kullmann;
- 175: *o vznešené to umění, jemuž se říká „hra v kuželky“* — viz např. Spol. IV, 257—260; *vykladač Atheneus* — řecký gramatik a rétor Athénaios z Naukratis z konce druhé a první poloviny 3. stol.;
- 176: *Wuotan* — Wodan, bůh bouře a hněvu, nejvyšší germánský bůh; *v Hamletu* — „Což nezasloužily tyto hnáty lepšího osudu, než aby se jimi hrálo v kuželky“ (Hamlet v rozmluvě s Horatiem na hřbitově v 5. jednání, překlad Jakuba Malého); *vyletě na drvo... — RK, Čestmír a Vlaslav*, v. 195—196; *Rozlehá se ... tu ráz kyjů... — RK, Beneš Heřmanov*, v. 57—60; *na zasazenú patú... — tamtéž*, v. 63—64; *Upozornil bych rád profesora Hattalu* — viz vysv. k str. 48;
- 177: *honér* — druh kuželkové hry; *pudl* — chybný hod, při němž se koule dotkne mantinelu;
- 178: *zvoník nôtredamský* — Quasimodo, postava hrbáče z Hugova románu Chrám Matky boží v Paříži;
- 180: *fulard* — (vysl. fulár) tkanina z přírodního hedvábí v keprové vazbě;

- 181: *Matrice školská* — viz vysv. k str. 28; *premier jour de Longchamps* — zahájení dostihové sezóny, jejímž vyvrcholením byl závod o velkou cenu Paříže v pařížském hipodromu v místech bývalého kláštera klarisek L.; *muž jiný, na tomto místě svého času již nejméně třikrát jmenovaný* — snad Eduard Valečka (viz vysv. k str. 287); *pražská tramvaj* — koňská dráha (viz DK II, 30, 50; Spol V, 404 a vysv.); 23. září 1875 zahájena doprava na trati Karlín—Smíchov (od Smíchovského nádraží Kinskou třídou na Újezd a k Řetězovému mostu, dále po Ferdinandově třídě na Josefské nám. a přes Poříč do Karlína; Žerty, 117—122); ředitelství dráhy si stále u soudu stěžovalo na průtahy ve zřizování tramvajových tratí, zaviněné liknavostí a netečnosti městské rady (Spol. V, 404 a vysv.); *u Černého koně* — viz vysv. k str. 56;
- 182: *Belgická plynárna* — dodávku plynu zajišťovala zpočátku belgická společnost v Libni; *Lanova a Zeyerova pila* — český průmyslník Vojtěch Lanna (1805—1866) měl v Praze na Františku pilu; otec Julia Zeyera, pražský měšťan a velkoobchodník s dřívím, měl ohradu s pilou v Mariánské ulici (dnes Opletalova) blízko nádraží; městská rada vyjednávala řadu let o jejich zakoupení vzhledem k asanačním plánům Starého Města a Josefova a k rozširování městského parku (viz vysv. k str. 8);
- 184: *Vaterland* — konzervativní vídeňský deník, zal. r. 1860, hájící zájmy kléru a šlechty; *Jókai Mór české deputaci* — Přední maďarský romanopisec a publicista (1825—1904), poslanec a žurnalistka vládní liberální strany, člen sněmovny, v rozmluvě s delegací Čechů, kteří se účastnili hromadného výletu do Budapešti na Hospodářskou výstavu, organizovaného 18. července Hospodářskou společností v Praze, ocenil, že jej přišli navštívit ve velkém vedru, a řekl, že Maďarsko a Čechy jdou stejnou cestou, a proto jejich přátelství bude tím pevnější. Maďarský tisk komentující českou návštěvu psal mj., že Češi hledají v Maďarsku politické sympatie, že Maďaři nejsou proti nim, pokud jsou pro zachování dynastie, nevadí jim však, dožadují-li se svých historických práv a politické svobody. Nejsou ani proti česko-německému vyrovnání, protože Češi nijak neohrožují Uhry;
- 185: *zprávu o turnérské slavnosti v Drážďanech* — sjezd německých cvičitelských jednot z celého území Cislajtanie 19. července 1885 se stal Němcům příležitostí k okázalé demonstraci jejich síly a nenávistnému štvání proti Maďarům a zejména Čechům, o nichž tvrdili, že utiskují německé menšiny v Čechách; *připravený balet Excelsior* — velký balet od Luigi Manzottiho (libreto Jaroslav Vrchlický, hudba R. Marenco) o deseti obrazech, zachycující boj ducha tmy s géniem světla, měl zahájit novou sezonu v ND 1. srpna (znovuotevření ND);
- 188: *kniha Judit... Rút* — části Starého zákona; *starý Hněvkovský* —

- Šebestián H. (1770–1847); „o žitném klasu s dvěma stébly“ — srov. str. 184; *k Ježíškovi* — viz vysv. k str. 140; *u Donátů* — restaurace a plzeňská pivnice ve Spálené ul. č. 53;
- 189: *liaisona* — přátelský nebo milostný poměr;
- 192: *náměstí Josefské* — viz vysv. k str. 46; *napravo šíře hledíš...* — slova z Kollárova Předzpěvu k Slávy dceři; *Christ* — Herrmann Konrad Heinrich Ch. (1833–1933), významný švýc. botanik; *de Candolles* — švýc. botanik Augustine Pyramo Decandole (1778 až 1841) a jeho syn Alphonse Pyramo (1806–1893); *Diel mladší* — August Friedrich D. (1756–1836), něm. pomolog; *dr. Hogg* — Robert H. (1818–1896), angl. pěstitel rostlin; *Lucas* — Karl Friedrich Eduard L. (1816–1882), něm. pomolog;
- 193: *papež Pius IX.* ... stal se roku 1870 neomylným — Jan Marie Mastai Ferretti (1792–1878); na církevním sněmě vatikánském ve dnech 8. prosince 1869 až 20. října 1870 přijat článek víry o pa-pežské neomylnosti; *postaven veřejně v Praze pomník* — viz vysv. k str. 46;
- 195: *usitatius* — častěji; 16. září roku 1863, *v Drážďanech na Brühlově terase* — ve výstavné části drážďanského nábřeží s areálem galerií a uměleckých sbírek; viz Spol. II, 31; *nechvalno nám v Němcích iskat pravdu* — citát z Rukopisu zelenohorského (v. 109);
- 198: *Selig... promesa* — viz vysv. k str. 28;
- 199: „věčně různá ve svém hnuti“ — obměna Nerudou často citovaných úvodních slov z Hálkova Záviše z Falkenštějna;
- 201: *šmolc* — přepuštěné máslo;
- 202: *České besedy* — vlastenecké spolky zakládané od šedesátých let doma i v cizině;
- 204: „ve psích dnech“ — obdoba latinského výrazu caniculae (prázdniny);
- 206: *Rothschild* — Rothschildové (pocházeli z Frankfurtu nad Mohanem) byla nejbohatší bankéřská rodina v Evropě;
- 207: *vypravování de Sotovo o Seminolech* — špan. cestovatele a zlatokopa Ferdinanda de Soto (1496–1542), který chtěl dobýt Floridu (*Seminolové* — jižní kmen severoamerických Indiánů, žijící tehdy na Floridě);
- 208: *Matice* — viz vysv. k str. 28;
- 210: *Nová brána* — stávala na dnešním nám. Maxima Gorkého; *Mlynář a jeho dítě* — tehdy oblíbená sentimentální dušičková hra něm. dramatika Ernsta Salomona Raupacha (1784–1852); mlynáře hrával František Kolár, Konráda Ferdinand Šamberk, Marii paní Frankovská nebo Marie Horská;
- 211: *Fliegende* — F. Blätter, mnichovský ilustrovaný humoristický týdeník; *Excelsior* — viz vysv. k str. 185; *nebožtík ředitel Hoffmann* — Jan H., stál v čele Stavovského divadla v l. 1846–1852; *psalm* — zpívaný žalm;

- 212: *Vlastimila Růžičková* — Anna V. R. (1816—1869), spisovatelka známá i jako herečka a deklamátorka; *zadovky* — (též zv. jehlovky) pušky nabíjené ze zadu, u nichž se prach zapaloval jehlou;
- 213: *věnce uvíté z návštivenek ve prospěch Matici školské* — na hroby význačných českých osobností se kladly v té době věnce z národních návštivenek vydávaných Ústřední maticí školskou (viz vysv. k str. 28); *pomník u Přibyslavi* — Žižkův;
- 214: *na koncert Kristýny Nilssonovy* — slavné švédské sopranistky (1843 až 1921) 17. listopadu 1885 v zimní zahradě Grand Hotelu;
- 218: *Naše pětadvacetileté číslo se jim nějak nelíbilo* — V listopadu 1860 dostal dr. Julius Grégr (1831—1896) koncesi k vydávání a redigování politického deníku *Národní listy*, které začaly vycházet od 1. ledna 1861 za jeho odpovědné redakce. Majitelem a vydavatelem bylo zpočátku vlastenecké družstvo v čele s Palackým, Riegram, Braunerem, Tomkem, později přešly do úplného vlastnictví Julia Grégra. Do pamětního čísla napsal Grégr úvodník Po pětadvaci letech a kroniku Z pamětí Národních listů, Neruda Jen dál!, fejeton 25 let od založení Národních listů (viz Spol. V) a Hřbitůvek Národních listů (tamtéž), Gustav Eim. Jinou cestou. Staročeské časopisy reagovaly na ně útočně, zejména na Grégra. Česká politika a Pokrok tvrdily, že se Grégr ucházel o koncesi až na vyzvání Riegra (podle NL Grégr začal vyjednávat s Riegram teprve po obdržení koncese na vydávání, o niž žádal z vlastní iniciativy); dále tvrdily, že Grégr byl zpočátku jen podřízeným placeným spolupracovníkem a že se zavázal, že se bude řídit politikou Palackého a Riegra; *Mariánská ulice* — dnešní Opletalova, v č. 3 byla redakce NL;
- 219: *sám král Vilém honem si teď zajubiloval po nás* — týká se panovnického jubilea krále Viléma Pruského; *Gravelotty* — Gravelotte, vesnice v Elsasku-Lotrinsku, památná třetí bitvou v okolí Met 18. července 1870, byl tu hlavní stan Viléma Pruského a Němci tu zvítězili za cenu těžkých ztrát; *Sedany* — Sedan, francouzské město u belgických hranic; 1. září 1870 tu svedena krvavá bitva, v níž franc. generál Mac-Mahon byl poražen Vilémem I.;
- 220: *nechám turnýry jejich na pokoji* — srov. např. DK III, 321, 327; *obligace* — dluhopis; *u přítele* — asi u Ferdinanda Valečky (viz vysv. k str. 287);
- 224: *svatební jídelní lístek u Erbena na str. 307* — v Prostonárodních písních a říkadlech;
- 225: *Beaumarchais* — Pierre Augustin Caron de B. (1733—1799), franc. dramatik, autor Figarovy svatby a Lazebníka sevillského, kritik feudální společnosti a předchůdce Francouzské revoluce;
- 226: *vévoda z Waterloo* — Arthur Wellesley Wellington (1769—1852), angl. politik a vojevůdce; titul knížete z Waterloo mu udělil nizozemský král po vítězství nad Napoleonem 18. června 1815;

- Dibič Zabalkánský* — D. Zabalkanskij Ivan Ivanovič, ruský hrabě a generál (1785—1831);
- 229: *panádl* — viz vysv. k str. 59; *pátkový žebrák* — v době Nerudově měli žebráci povoleno žebrat po domech vždy v pátek; *k Procházkovi pro líčidlo* — viz vysv. k str. 59;
- 230: *vytloukli Grandhotel* — hotel první třídy proti Státnímu nádraží, srov. též vysv. k str. 62; *kdy jsem se snažil venkovskou svatbu sem k nám do Prahy převést* — viz str. 223;
- 232: *Zrcadlo křesťana* — od ThDr. Jana Ev. Bílého (1819—1888), katolického faráře a publicisty;
- 233: *svatá Eulálie* (290—305), mučednice; *Popelec* — viz vysv. k str. 125;
- 235: *dát do amtu* — do zastavárny; *o té nepočitosti politické... 100 miliónů hřiven* — Podle NL z 11. února podána pruskému sněmu první předloha zákona na vyhlazení polského živlu z Poznaňska zcela ve smyslu nedávné Bismarckovy řeči, z čehož patrno, že kancléř mluvil již na základě hotového a dopodrobna vypracovaného plánu; paragraf 1 povoloval státní vládě fond sto miliónů marek, aby z něho zakupovala pozemky na zesílení německého živlu v provinciích Západní Prusko a Poznaňsko a čelila „rozpínavým“ snahám polského živlu osazováním německých dělníků, rolníků, tj. kolonizací. Současně vystoupily na říšské radě německé kluby s návrhem barona Scharschmieda na uzákonění jazyka německého co státního;
- 237: *Mojžíš Montefiori* — židovský filantrop Moses Haim Montefiore (1784—1885), snažící se využít svých styků s panovníky a předními politiky ke zmírnění osudu židů; *Van der Bildt* — William V. (1828 — 1884), král železnic; *římský kníže Torloni* — při jeho okázalém pohřbu 11. února 1886 došlo z neznámých důvodů k panice, při níž bylo pošlapáno několik lidí; *asi pět Rothschildů* — viz vysv. k str. 206; *Slovanská kavárna* — byla v býv. Poštovské ulici (dnes ul. Karolíny Světlé); *alagér* — spr. à la guerre,hra na kulečníku dvěma koulemi, při níž se hráč snaží dostat kouli soupeře do díry; *nejprvnější spis* — Hřbitovní kvítí, vyšlo v prosinci 1857 tiskem Karla Bellmanna;
- 239: *prvního chrousta* — srov. NL 14. února, Ranní host, str. 3; *u paní Dittrichové* — v květinářství Gustava Dittricha (maj. Marie Donátová) na Národní třídě; *tolar*, který sobě byl vlastní rukou vydělal — r. 1697 se Petr I. (1672—1725) vydal na západ a pracoval jako tesař v amsterodamských loděnicích; *Gundulić* — Ivan G. (1588—1638), básník a dramatik dubrovnické renesance a humanismu;
- 240: *sachet* — (vysl. saše) pytlíček naplněný voňavkou k parfemování prádla; *prášek heliotropový* — voňavka z otočníku peruánského;

- 241: *bručivý filosof Štítný* — Tomáš ze Štítného (asi 1333—1401—09);
242: *Donát...* — viz vysv. k str. 188; *Brejška* — restaurace ve Spálené ul. 107; *Ježíšek* — viz vysv. k str. 140; *kavárna Slávie* — v Lažanského paláci na dnešní Národní třídě (srov. vysv. k str. 47); *u Petzolda* — v restauraci v Celetné ul. č. 13;
- 244: *Něco polemik o Rukopise kralodvorském* — Rukopisné boje vzplanuly v r. 1878, když A. V. Šembera v novém vydání svých Dějin řeči a literatury české vyslovil pochyby a námitky proti pravosti RZ (srov. Dop. II) a Světozor 9 přinesl jejich obhajobu (srov. Nerudovy fejetony v DK III, 279—282, 283—287 z 10. a 15. března 1878, Je teď zase nová rvačka..., Uplynulo již plných pět dní...); do polemiky přispěly NL seriálem článků na obranu RK od 4.—12. března 1886, z nichž nejvíce napsal Julius Grégr (srov. i vysv. k str. 48); z *hranice kostnické vyšlehlha reformace německá* — její hlavní představitel Martin Luther se mnohokrát odvolával na Jana Husa;
- 245: *o popularizování umění* — NL 23., 24. a 27. srpna 1867, Moderní člověk a umění, viz Studie II, 21—30;
- 246: *naši říšští radové přijedou na prázdniny* — Říšská rada skončila zasedání 16. dubna a měla se sejít zase 5. května; každé její zasedání potvrzovalo neúspěšnost české loajální politiky (nebylo dosaženo ani autonomie zemí, ani rovnoprávnosti národní). Rostlo i politické sebevědomí a rozpínavost Němců, kteří si dokonce stěžovali na národnostní útisk v českých zemích. Na debatě 8. dubna při položce o poštách Grégr ironizoval žalobu chebské komory na utlačování Němců na českých poštách; podle chebského poslance Plenera bylo zločinem, že v Praze byly podací listy česko-německé, protože každý podomek umí německy;
- 247: *kolik jim vzato set tisíc z kauci* — podle tiskového zákona z prosince 1862 byl vydavatel povinen složit při zakládání časopisu kauci, aby z ní mohl hradit všechny peněžité pokuty a náklady spojené s případným trestním řízením; *Samostatné divadlo české trvá už 25 let* — od r. 1862; viz vysv. k str. 449; *Ostruhová ulice* — viz vysv. k str. 27; *ke Klaubicům* — do hostince U Glaubiců na Malostranském náměstí;
- 248: *Ondy jsem udal...* — srov. vysv. k str. 58;
- 249: *Nanebevzetí Panny Marie* — katolický svátek, slavený 15. srpna; *kdyže se bude tedy přestavovat Podskal* — v primátorské síni byly vystaveny návrhy na upravení Václavské trestnice v Podskalí, na úpravu Podskalí až po Vyšehrad a zřízení nové čtvrti, vychovující moderním požadavkům estetickým, zdravotním i hospodářským, jehož první fázi mělo být zřízení nábřeží a mostu Palackého;
- 252: *o Fidlovačku..., o Slamník* — viz str. 13 a vysv.;
- 253: *Řekové se nebudou bít* — jsou na to už příliš vzdělaní — hrozila řecko-tu-

recká válka, protože se řecká vláda nechtěla vzdát hranice určené berlínskou smlouvou a dožadovala se na Turecku odstoupení části Thessalie a Epiru, které jí přiřkl berlínský kongres; o tom, že Řecko nepodnikne válečné akce, se vyslovil v interviewu ve Vídni 18. dubna srbský ministr zahraničí plukovník Fransovič; *spolek učený a vzdělavatelný* — Akademický spolek, viz vysv. k str. 165; *kdykoliv se někde jedná o nějaký mužný projev* — srov. vysv. k str. 62;

- 256: *by Praha se zalíbila cizincům* — na podnět obchodníka Edvarda Hrubého se zakládal „spolek na povznešení návštěvy cizinců do Prahy“; užší výbor měl v nejbližší době svolat shromáždění všech interesovaných kruhů; *park svatovojtěšský* — u kostela sv. Vojtěcha na Novém Městě, při zadní části Národního divadla;
- 257: *park Čelakovského* — na horním konci Václavského náměstí vedle pozdější muzejní budovy; *park u Sv. Jindřicha* — prostor v okolí kostela sv. Jindřicha v Jindřišské ulici; *garnizonní kostel v Celetné ulici* — při Prašné bráně stál až do r. 1902 vojenský farní kostel sv. Vojtěcha;
- 258: *Gottwald* — Hynek G., majitel firmy se železným a zahradním nábytkem na Příkopech;
- 259: *vlečná dráha* — petřínská lanovka; srov. dále vysv. k str. 449; *časopis Česká práce* — orgán společenstva obuvnických, kožedělných a příbuzných řemesel;
- 266: *před Portheimovým domem* — na Národní třídě č. 37–38; „*nerodte, bratři!*“ — RK, Jaroslav, v. 208 (Neroďte, bratři, spěti v pavuhu); *Payerův „Kap Wien“* — Julius Payer (1842–1915), polární cestovatel a malíř, podnikl r. 1872 velkou výpravu k severní točně; „*bóh nám sešle pomoc ufajúcím!*“ — RK, Jaroslav, v. 211;
- 267: *přetrpěchom najlutěj vedro...* — RK, Jaroslav, v. 209–210; *ondyho jsem se ujal pražského vzduchu* — viz str. 47;
- 270: *mlsní lidé do znamení raků* — srov. Nerudův fejeton v NL 14. července 1877, DK III, 207–210; *Co platno házet tam Tiszy... a Janské* — V Budapešti se bcuřil lid, zejména studenti, proti rak. generálu Janskému, který poručil ozdobit hroby rak. důstojníků padlých r. 1849 v bojích s maď. revolucionáři. Ministrský předseda Koloman Tisza (1830–1902) označil jeho jednání za urážlivé a důrazně žádal jeho odvolání. Když se Janský po krátké době znovu objevil v Pětikostelí na inspekci a obyvatelé proti tomu bouřlivě demonstrovali, hrozil Tisza Vídni abdikací; *Gladston* — viz vysv. k str. 62; přes všechno jeho úsilí zamítla dolní sněmovna anglická 8. června jeho vládní předlohu o irském vyrovnání; *Dunajewski* — viz vysv. k str. 12; týká se jeho vystoupení ve sněmovně adresovaného pravici; *ter, quaterque vivat* — třikrát, čtyřikrát atď žije;

- 271: *Plinius* — P. starší (Gaius P. Secundus), římský polyhistor, autor 37 svazkového díla *Naturalis historia*, v 8.—11. knize se zabývá zoologií; *Ptolomaios* — příslušník slavné dynastie make-donských králů v Egyptě; *filosof Lakyd* — Lakydés z Kyrény (zemř. kolem 215 před n. l.); *Maximilian Perty* — viz vysv. k str. 74; *husy ... spasily Kapitol* — podle pověsti byl římský Kapitol kolem r. 390 před n. l. zachráněn před útokem Gallů křikem hus, které probudily posádku; *anas politica Vindobonensis* — kachna politická vídeňská;
- 273: *Münchhausen* — Karl Friedrich Hieronymus M. (1720—1797), svob. pán, pověstný vylhanými historkami, které zpracoval nejprve angl. spisovatel Rapsle a pak něm. Bürger;
- 276: *Jaké prý jsou to ... lázně, ty Chuchle?* — Malá Chuchle byla lázeňské a výletní místo Pražanů; při nedělních výletech tu často docházelo k buršáckým protičeským výtržnostem; *Redakčním odborníkem pro české lázně jsem ale já...* — srov. Menší cesty, cyklus České lázně, Doma, 153—154;
- 278: *Klepy zde kvetou jako na Helgolandu* — jako v pověstné Aleji pomluv, kterou musí projít každý návštěvník mořských lázní H. (srov. Menší cesty, Helgoland, 130); *u Ježků* — hostinec v Konviktské ulici;
- 280: *vydání Rukopisu kralodvorského* — výpravné, ilustrované Mánesem, vydané nákladem F. Šimáčka s historickokritickým komentářem od F. X. Prusíka (první sešit oznámen na 25. červen) a lidové, ilustrované Alšem, vydané Al. Wiesnerem (první sešit oznámen na první dny následujícího týdne);
- 281: *Zjara jsem vyhuboval obecní naší správě* — viz str. 258;
- 283: „*dešť studený naň jdieše*“ — Dalimilova kronika, kap. 39, v. 46; *Hájek* — viz vysv. k str. 79; *jsem redakčním odborníkem také pro déšť a spojené s ním věci* — srov. např. str. 88; *waterproof* — nepromokavý plášt; *dolman* — vojenský kabátec se šnůrami; *redingot* — přiléhavý kabát;
- 285: *já budu přece jen o Bulharech mluvit* — 21. srpna 1886 provedla bulharská národní strana slovanská převrat, německého knížete Alexandra Battenberga (1857—1893), který se stále více propůjčoval za nástroj protislovanské, zvláště protiruské politiky, sesadila a vypověděla ze země a místo dosavadního Karavelova kabinetu nastolila prozatímní vládu s Cankovem a metropolitou Klimentem v čele. Bulharské důstojnictvo, stranící Battenbergovi, se však vzbouřilo proti této vládě, svrhlo ji a dosadilo znovu Karavelova, přemohlo v krvavém boji posádku i obyvatelstvo v Srédcí a povolalo Battenberga nazpět. Přestože Bismarck nabídl Rusku, které si chtěl naklonit pro své plány s Elsaskem a Lotrinskem, Bulharsko, vrátil se Battenberg do Bulharska 30. srpna na důtklivé vyzvání anglické vlády a na zprávy, že

jeho přívrženci jsou zase u moci. V Bulharsku zatím revoluční vláda hodlala prohlásit Alexandra vévodu oldenburského knížetem bulharským. Jiným kandidátem na bulharský trůn byl syn dánského krále princ Valdemar Dánský; *Job* — biblický patriarcha, jehož víru v Boha nezlomily ani nejkrutější rány osudu (ztráta majetku, dětí, těžká nemoc); *tři nebo čtyři Karadorděviči* — srbská dynastie založená národním hrdinou a osvoboditelem Srbska Karađorděm (1762—1817) a zbavená nároků na trůn ústavou z r. 1869, kterou se stali dědičnými knížaty po meči i po přeslici Obrenoviči, s nimiž vedla stálý boj; bývalý kníže Alexandr Karađorděvič např. za války srbsko-bulharské v r. 1885 stranil Bulharsku a vinil krále Milana Obrenoviče z bratrovražedné války;

- 286: *puf* — patrně krejcar; *ve vinohradském opičím divadle* — na Vinohradech hostovalo tehdy opičí divadlo B. Ahlerona a cirkus z Hamburku;
- 287: *Valečka* — Eduard V. (1841—1905), spisovatel, nakladatel a majitel knihkupectví na Národní třídě, Nerudův přítel; *fotografie Měsíce, zhotovené Janem a Josefem Fričem* — synové Josefa Václava Friče, chemik a astronom Jan F. (1863—1897), a zoolog a paleontolog Josef F. (1861—1945), založili první český závod na výrobu měřicích přístrojů a jemnou mechanizaci a první v Čechách provedli zdařilé fotografie mikroskopické (v l. 1879—1882) a astronomické (1884—1885); *Šamberk* — Ferdinand Š. (1839 až 1904), herec;
- 288: *držel Jana Friče při křtu svatém* — srov. Dop. I, str. 33; *historie toho našeho Řetězového mostu* — Při likvidaci akciové společnosti Řetězového mostu (viz vysv. k str. 130) po jeho prodeji pražské obci byla odhalena zpronevěra 45 tisíc zl, kterou po dvacet let prováděl pokladník a účetní společnosti Adolf Watzke; *Humory* — Humoristické listy, politickosatirický týdeník, vyd. J. R. Vilímkem; *Paleček* — humoristicko-satirický týdeník, zal. 1872;
- 290: *Ted' se mluví o cholerě...* — Sířila se v Uhrách, v Terstu, Istrii, Chorvatsku, činila se proti ní hygienická opatření i v Praze, kde ojedinělý případ vyvolal velkou paniku. Profesoři Thomayer a Hlava tehdy prohlásili, že pivo ničí cholerové bacily;
- 291: *pod stálým ... dozorem mé Anče* — hospodyně Anny Haralíkové;
- 297: *kolega „z říše“* — patrně fejetonista z Berliner Tagblattu; *oxfordový* — z oxfordu, silné řídké tkaniny s plátnovou vazbou;
- 299: *do Šárek* — Šárka se tehdy dělila na Horní (kolem Sv. Matěje), Dolní (při Šáreckém potoku) a Nebušickou; *V. Ž. Donovský* — Václav Žížala D. (1824—1891), spisovatel samouk, v mládí odvedený k vojsku za účast v revoluci, později přispíval do Obrazu života, Květů a pracoval v administraci NL;
- 301: *Jsem svého rodu poslední!* — Po zřízení požárního telegrafu v Praze

- se městská rada usnesla zrušit stanice hlásných na Sv. Vítu a staroměstské a novoměstské věži; *Poslední táborita* — viz vysv. k str. 86; *Poslední obotrita* — (spr. orebita) historická novela z r. 1832 od J. E. Vocela (1803—1871); *Poslední Rožmberk* — drama Gustava Pflegra Moravského, poprvé ve Stavovském divadle 5. ledna 1862;
- 302: *v takzvaném „psinci“ u dominikánů* — v Jílské ulici; „večně stejné ve své kráse“ — viz vysv. k str. 199; *ouvod* — katolický obřad, při němž se uděluje požehnání matce při její první návštěvě kostela po narození dítěte;
- 304: *Mariánské hradby* — část bývalých hradeb od Chotkových sadů k Hradu; *Tomu muži má být spomoženo!* — viz vysv. k str. 82;
- 309: *útulnu a školu pro služky bez zaměstnání ... veřejné kuchyně* — viz např. Spol. IV, 213—216, Dop. II, 644;
- 312: *Máme jen výstavu Vereščaginovu* — výstava význačného ruského realistického malíře Vasilije Vasiljeviče V. (1842—1904), proslulého hlavně zobrazováním válečných výjevů; srov. Humoristické listy 3. prosince 1881, O umění, 296—297; *Předtím měli výstavu dětí* — na Světové výstavě ve Vídni r. 1873 byl instalován Pavilón dítěte, věnovaný dětem od narození po příchod do školy (srov. Studie II, 220—223); *Černínská kasárna* — dnešní ministerstvo zahraničí;
- 317: *falba* — viz vysv. k str. 44;
- 318: *sfolie* — kambala; *tumák* — tuňák;
- 319: *u otázky druhého českého divadla v Praze* — požadavek druhého stálého českého divadla v Praze uskutečněn až postavením Vinohradského divadla v l. 1905—1907; *co... budou Němci dělat s tím svým divadlem druhým* — nová scéna (pozdější Deutsches Theater, nyní Smetanova divadlo) měla být otevřena premiérou Goldmarkovy opery Merlin; *aby Smíchov vystavěl si svoje divadlo vlastní* — 1. dubna 1886 byla rozpuštěna Švandova divadelní společnost, která hrála ve Švandově divadle na Smíchově (U Libuše); divadlo bylo později nahrazeno arénou na Smíchově;
- 320: *proslulý hrob Abélarda a Heloisy* — milenců středověkého milostného příběhu filosofa a teologa Petra Abailarda (1079—1142) a neteře kanovníka Fulberga Heloisy; srov. Menší cesty, Pařížské obrázky XIII, Hřbitovy, 82 (Neruda konal cestu jako stipendista Svatoboru v květnu—červnu 1863);
- 321: *rapé* — druh šňupavého tabáku; *odporučování Prahy jakožto lázeňského... města* — srov. fejeton o Chuchli, str. 276—278;
- 322: *Min-grelie* — Když dánský král zamítl pro svého syna prince Valdemara kandidaturu na trůn bulharský (srov. vysv. k str. 285), byl přijat všemi mocnostmi ruský návrh, kandidatura knížete Mikuláše Mingrelského, pocházejícího z knížecí rodiny Dadianů (otec kníže David D., strýcové ruský generál adjutant

princ kníže Jiří D. a ruský generál major princ Konstantin D.), sídlící na zámku Sugdid a Gordi na Kavkaze a vládnoucí svrchovaně do r. 1867 v Mingrelii, kdy se kníže Mikuláš zřekl práv suverenity ve prospěch cara, který mu za to udělil titul knížete Mingrelského; „otec Pěkný“, známý hostinský z ulice sv. Jiljí — František P., nadšený vlastenec, u něhož se scházeli studenti a literáti (srov. Nerudův nekrolog v NL 15. března 1874, Spol. III, 388—390);

- 323: *Tonner* — Emanuel T. (1829—1883), mladočeský poslanec; *Barák* — Josef B. (1833—1883), Nerudův osobní přítel, novinář a publicista, přední mladočeský politik, odpovědný redaktor NL, často vězněný; o *Pelissieru, vojvůdci francouzském* — viz Nerudův fejeton Pan Jan Erazim Sojka a maršál Pelissier, Hlas, 1863, 6. září, Lit. I, 359; týká se zprávy rozšířené v okolí Unhoště, že franc. maršál Jean Jacques Aimable P., vévoda z Malakova (1794—1864), který bojoval v koloniích, na Krymu a byl gubernérem v Alžíru, je syn českého mlynáře a jmenuje se vlastně Pelíšek; *herec Lapil* — vl. jm. Roštlapil (1816—1867), pův. řezník; *roku 1866, za času války* — za rakousko-pruské války, srov. Spol. II, 95—122, Okupační arabesky;
- 324: *německo-francouzská válka* — v l. 1870—1871, skončivší vítězstvím Pruska; *holštýnská válka* — válka Pruska s Dánskem o posloupnost ve věvodství holštýnském r. 1864; *Düppel* — dánská pevnost, dobytá r. 1864 pruským vojskem za cenu velkých ztrát; *Němec Suttner* — snad Bertha S. (nar. 1843), něm. básnířka, propagující myšlenku světového míru; *pařížský Figaro* — oblíbený franc. deník;
- 327: *ruský národ ... byl „už zase jednou“ napálen od svých diplomatů* — odjezdem ruských zástupců (generála Kaulbarsa) byla přerušena diplomatická spojení s Ruskem a Bulharskem; byl to důsledek politické taktiky Anglie, která si přála, aby pro bulharskou otázku (srov. vysv. k str. 285 a 322) vzplanula válka mezi Ruskem a Rakouskem; *krymská válka* — v r. 1853, když koalice anglo-francouzsko-sardinská vzala v ochranu Turecko proti Rusku; *Šumavský* — Franta Š. (1798—1857), pracovník na poli slovanské filologie a pedagogiky; *Tomíček* — Jan Slavomír T. (1806—1866), spisovatel, žurnalist a filolog; *kavárna Slovanská* — viz vysv. k str. 237;
- 328: *r. č.* — rakouského čísla; *starou písni o polední útulně pro děti* — srov. str. 507—8; *nábřeží Františkovo* — nynější Gottwaldovo;
- 329: *pinta* — páš; *Brandejs* — viz vysv. k str. 114;
- 331: *na rohu ulice Vladislavovy a Lazarské* — bydlel tu Neruda, srov. vysv. k str. 146; *furvezňák* — vozatajský vojín; *na dnešek ... měl ... svět už zase jednou pojít* — podle pohybu nebeských těles se předpovídal konec světa na pátek 3. prosince v poledne;

- 335: *v páně Šeborově skříni* — viz vysv. k str. 153; *promesa ... J. G. Selig* — viz vysv. k str. 28;
- 336: *kokón* — zámotek, kukla;
- 339: *Minulou neděli napsal jsem* — viz str. 334;
- 341: *příští té útulně...* — srov. str. 309;
- 342: *dr. E. Herrmann* — Emil H. (1841 — 1892), bratr Ignáta H., činný v českém národním a hospodářském životě, Nerudův právní zástupce;
- 343: *u Donátů* — viz vysv. k str. 188;
- 345: *Valečka* — viz vysv. k str. 287;
- 346: *piskorky* — drobné pečivo;
- 351: *Budeť prý vojna ...* — nerozrešená otázka bulharská mohla každou chvíli dát podnět k válečnému konfliktu (viz vysv. k str. 285), stejně i napětí mezi Francií a Německem; *Máte... Norberta* — r. 1627 prohlásil pražský arcibiskup Arnošt z Harrachu za českého patrona magdeburského arcibiskupa a zakladatele premonstrátského rádu N. (1082 — 1134), jehož ostatky zásluhou strahovského opata Kašpara z Kvestenburku byly převezeny do strahovského kláštera (DK III, 121);
- 352: „*sokolskou legii*“ na zachování Rakouska — za prusko-rakouské války v r. 1866 Sokol zřizoval dobrovolnické sbory, nenašel však pochopení u vlády; *když Maďaři zřizovali „Klapkovu legii“* — Jiří Klapka (1820 — 1892), generál maď. revoluce, emigroval po jejím potlačení v srpnu 1849 a utvořil r. 1859 v Itálii, r. 1866 v Horním Slezsku uherskou legii na podporu nepřátele Rakouska; vždy však došlo k smíru dřív, než mohl zasáhnout přímo v Uhrách. Při rakousko-uherském vyrovnání r. 1867 byl amnestován a působil pak v říšském sněmu jako stoupenc Deákův; *bratři Fričové* — srov. vysv. k str. 287;
- 353: *Český klub* — viz vysv. k str. 103; *malíř Avanzi* — Jacopo d'A., italský malíř fresek z konce druhé poloviny 14. stol., působící v Padově;
- 359: *Fliedende* — viz vysv. k str. 211; *Recept proti tchyním* — úspěšná jednoaktovka špan. dramatika Juana Marmela Diany (1818 až 1884), přeložená do němčiny bavorským králem Ludvíkem I.; *drobné kresby Karla Frenzla* — něm. romanopisce, kritika a fejetonisty Karla Wilhelma F. (1827 — 1904);
- 360: *Paleček* — viz vysv. k str. 288 a 15; *Bormann* — Edwin B. (1851 až 1912), něm. spisovatel a básník, autor humoresek v lipském dialekty; *Rubeš* — viz vysv. k str. 113;
- 367: *Třetí most* — viz vysv. k str. 165;
- 368: *Obecní správa... cestičku po Letné dala posypat pískem!* — srov. lokálku v Denních zprávách NL 1. února 1887 Veřejné sady pražské; *k Dittrichovým* — viz vysv. k str. 239;
- 369: *Národní beseda* — společenský ples pořádaný ve prospěch Národního divadla;

- 370: Škoda, že „nám“ nepatří také ještě Střelecký ostrov! — chodili tam Němci;
- 371: mechanik Post — mechanik pražské techniky; Metlický — sazeč Národních listů;
- 372: dr. Ed. Moric Schranka — Eduard Maria Sch. (1850—1916), něm. spisovatel, působící jako poštovní úředník v Praze a Vídni, autor dvousvazkové knihy Ein Buch vom Bier (Kniha o pivě);
- 373: vynikající germanisté jako Grimm — Jakob G. (1785—1863), autor historické mluvnice Deutsche Grammatik; Wilhelm G. (1786 až 1859), zabývající se něm. mytologií, národopisem a lexikografií; Hermann G. (1828—1901), umělecký a literární historik; *Cerevisiam bibunt homines...* — pivo pijí lidé, zvířata ostatní prameny;
- 374: *Ich weiß nicht wie ...* — Nevím jak, Braň se, Držím ho, A jak, Nebude lepší, Neplivej, Kousni chlapa;
- 375: bavorský vévoda Kryštof (1449—1493), nejpověstnější rytíř, dobrodruh a zápasník své doby;
- 376: deklarant — poslanec, který podepsal deklaraci, Osvědčení poslanců českých z 22. srpna 1868, domáhající se zrovnoprávnění češtiny s němčinou, všeobecné hlasovací právo a vypočítávající důvody, proč se čeští poslanci neúčastní jednání sněmu; dr. Grässe — Johann Georg G. (1814—1885), něm. bibliograf a literární historik;
- 378: „pochovávání Bakchusa“ — podle starého zvyku v pražských pivovarech vybraný piják seděl na sudu a popíjel pivo tak dlouho, dokud opilý nespadl; *gaudium* — radost;
- 379: *Walhalla* — „síň zabitých“, v germánské mytologii místo, kam odcházeli padlí hrdinové;
- 380: první biskup pražský Šebíř — Severus Š. (zemř. 1067), byl však až šestým biskupem pražským (prvním byl Dětmar, v l. 973 až 982);
- 381: *Atilla* — vůdce Hunů v l. 445—453;
- 382: pivo je převalnou většinou z Litoměřic ... — byla to výspa něm. šovinismu;
- 383: *gratifikace* — zlevnění; *graues Elend* — šedivá nálada, spleen;
- 385: Thackeray — William Makepeace Th. (1811—1863), angl. realistický spisovatel, autor historických románů, humoristických povídek a črt; anglický dějepisec Buchanan — George B. (1506 až 1582), skotský humanista;
- 386: *cicerone* — průvodce;
- 388: „die hübsche Blonde“ — hezká blondýnka;
- 390: *kvasie* — hořké dřevo z keře hořkoně, objevené černochem Quassiem;
- 391: *knastr* — jemnější dýmkový tabák;
- 392: anglický král Jakub I. — James Stuart (1566—1625), syn Marie

- Stuartovny; *triumvirát* — trojspolek; *Gegen Bier...* — Proti pivu a tabákové vůni je každá ženská lešt zbytečná;
- 393: „*traité sur la fabrication de la bière*“ — práce o výrobě piva;
- 394: *Ulpian ve své Lex. L. IX* — slavný římský právník Domitius Ulpianus (asi 170—228), proslulý přísností; jeho spisy *Ad Sabinum*, *Ad edictum* tvořily třetinu římské sbírky práv a zákonů; „*certe zythum...*“ — zajisté pivo, jež se v některých krajích připravuje z pšenice nebo ječmene nebo z chleba;
- 395: *Bierskat* — pivní skat; *Klicpera... napsal pravidla o bulce* — veršovaných „*Sestadvacet paragrafů o bulce*“;
- 396: *svému šéfovi do redakce* — Juliu Grégo; *to je v Měšťanské besedě „mumraj“* — velký maškarní ples Mumraj;
- 397: *Nicht übel* — To není špatné;
- 398: *Adelina Patti* (1843—1919), italská koloraturní zpěvačka, často hostovala v Praze; *Geistererová* — Marie G. (1836—1903), populární něm. operetní subreta; *Phryné* — nejslavnější a nejkrásnější řecká kurtizána, milenka proslulého řečníka Hypereida (zemř. 322 před n. l.) a sochaře Praxitella (4. stol. před n. l.); *Ninon de l'Enclos* — Moliérova a Voltaireova přítelkyně;
- 403: *Samaritán* — První spolek vzájemně se podporujících dělníků na Král. Vinohradech; *dekretář Ševcovský* — viz vysv. k str. 49; *Český klub* — viz vysv. k str. 103; *spolek Arimatejský* — viz vysv. k str. 128; *viz Mojžíše, prve než obdržel zákonodárné desky* — viz druhá kniha Mojžíšova, Exodus, kap. 31, 32, 34; *naši ... mají ... obdržet zákonodárné desky nové* — jazyková nařízení (srov. vysv. k str. 483);
- 404: *Acháb se postil pro hrozby boží* — izraelský král v 9. stol. před n. l.; pronásledoval „boží proroky“ a za jeho vlády se rozmohla modloslužba; prorok Eliáš mu předpověděl, že za trest budou psi lízat jeho krev, roztrhají jeho manželku Jezabel a jeho potomstvo bude vyhubeno; *Ester prve než šla ku králi Assverovi prosit za Židy* — manželka perského krále A., sama Židovka, když král vydal rozkaz usmrtit všechny Židy v perském království;
- 405: *komise pražské ... vodní a kanalizační* — srov. vysv. k str. 131;
- 407: *Zelený trh* — část Havelské ulice na Starém Městě, kde se prodávala zelenina; *polívka krajtlová* — zelná;
- 409: *Wiehl* — Antonín W. (1846—1910), architekt, význačný pražský stavitec (srov. vysv. k str. 47), tvůrce české obrozené stavební renesance;
- 412: *v páne Kaftanově „vltavském pavilónu“* — Odezva na stavě Staré Město pražské a čtvrtě josefovská v příloze NL z 6., 8., 9. a 12. března 1887, kritizující plán inženýra Hurtiga s heslem *Finis Ghetto* (mj. projektoval v šířce 26 m nábřeží Františka Josefa, k Vltavě vedly široké, otevřené ulice) a plán inženýra Kaftana (chtěl zřídit na Rudolfově nábřeží elegantní vltavský pavilón po způsobu

- hamburského pavilónu na břehu Alstry), které obdržely první a druhou cenu v soutěži o nejlepší plány na regulaci Židovského Města a přilehlých částí; *bok* — pivo, srov. str. 374—376; *Zwergspitz und Lungestrudel* — chřest a závin ze sekaného osrdí;
- 413: *velkolepou moji myšlenku na přetvoření Petřína v obrovský Slavín* — viz NL 13. listopadu 1878, Návrh na dobrou uváženou (Umění, 333); Slavín byl vybudován na Vyšehradě až v l. 1899—1890 nákladem Petra Fischera;
- 414: *Chýlilo se teď právě k válce* — viz vysv. k str. 285; *Strahovská brána* — viz vysv. k str. 27; *Tomek* — viz vysv. k str. 49;
- 415: *boskety* — ozdobná skupina keřů nebo stromů; *hermy* — sloupy se sochou význačné osoby;
- 416: *Brehm* — Alfred B. (1829—1884), něm. zoolog a cestovatel, ředitel berlínské zoologické zahrady, autor rozsáhlého díla *Život zvířat*; *hejl, jejž nám pověsili na nos političtí vůdcové naši* — srov. vysv. k str. 376;
- 417: *singerovky* — šicí stroje;
- 418: *Samaritán* — viz vysv. k str. 403;
- 419: *normálka* — tehdejší škola 1. stupně ve větších městech;
- 420: *Bolemír Květ* — František Boleslav K. (1825—1864), spisovatel činný ve filologii, filosofii a pedagogice; *marsch nach Haus* — hybaj domů;
- 422: *kašket* — klobouk, čepice;
- 424: *blondy* — viz vysv. k str. 22; *Spolek pro zvelebení cizinecké návštěvy v Praze* — viz vysv. k str. 256;
- 425: „*obrázky z pražských ulic*“ — na 3. straně Humoristických listů, z 24. března (mj. i vtipy na dláždění);
- 426: *diurnista* — písar za denní plat; *praeteriti... hujus* — minulého... tohoto;
- 427: *Jeden z našich granátníků městských* — srov. vysv. k str. 31;
- 429: *Falb* — Rudolf F. (1838—1893), něm. přírodnípytec, astronom a meteorolog; *Ninive* — viz vysv. k str. 131; *Babylón* — hlavní město starověkého otrokářského státu Babylónie na levém břehu dolního Eufratu, politické a kulturní středisko Přední Asie, bylo zničeno za válek s perským králem Kýrem (538 před n. l.) a Alexandrem Makedonským (331 před n. l.);
- 432: *Čech, — ten snáší všecko!* — srov. Nerudovu báseň Velkonoční v Knize epigramů (B. II, 282);
- 434: *jsou-li nebo nejsou-li Pražanký hezky* — viz str. 424;
- 435: *potkal jsem — dva naše poslance říšské* — srov. vysv. k str. 13, 32, 246;
- 436: *naše pražská policie je na nás příliš přísna* — srov. NL z 15. dubna, Všeliké policejní zákazy (např. jízdy na velocipédech v pražských ulicích, kouření v tramvajových vozech a restauracích); *pouch* —

- vyfouknuté vejce; *o masopostně ostatkového „Bachusa“* — viz vysv. k str. 378;
- 437: *Ovocná ulice* — dnes 28. října; *jarní naše slavnosti národní* — srov. str. 13, 162, 252—253, 422;
- 440: *Gesellschaftskalender* — kalendář Společnosti; *Rudolf Falb* — viz vysv. k str. 429; *Karel Zenger* — Václav Karel Bedřich Z. (1830 až 1908), fyzik a meteorolog, profesor na české technice; *Die Metereologie der Sonne ...* — Meteorologie Slunce a předpověď počasí na rok 1886;
- 442: *falba* — viz vysv. k str. 44;
- 444: „*putování za novelou*“ — Rubeš, Pan amanuensis na venku; *facír* — viz vysv. k str. 128; *královna Kapioleni, vznešená choť krále Kalakauy* — Kalakaua I. David (1836—1891), havajský král, po povstání r. 1887 musel dát moderní ústavu, zaručující více práv bělochům:
- 445: *kněžna Pignatelli* — v Praze byla známa z r. 1885, kdy jako zpěvačka poprvé veřejně vystoupila v cirkusu Suhrově;
- 447: *Třicet let!* — První pravděpodobně Nerudův fejeton byl otištěn v *Tagesbote aus Böhmen* 4. února 1857 („Reise und Lebensbilder“) pod šifrou oo (Janko Hovora) — viz Novotný, Roky JN, 1952, str. 36; *Jan Nepomuk ani vůbec nebyl* — v 3. dílu Dějepisu města Prahy dokázal Tomek (viz vysv. k str. 49), že postava Jana z N. je smyšlená; *Ať si vydává pan Miškovský... „Lež a pravdu o „svatém“ J. N.“* — 12. května anoncováno v novinách třetí vydání této brožury, vycházející v knihkupectví Josefa Miškovského v Českém Brodě; *P. Vodka* — viz vysv. k str. 28; míňena knížka Skřípec na české nevěrce čili Lež a pravda o sv. Janu Nepomuckém;
- 448: *volapük* — mezinárodní umělý jazyk, sestavený r. 1879 na základě angličtiny, latiny a románských jazyků farářem Johannem Martinem Schleyerem (1831—1912); *jakousi velkolepou hru šachovou* — mistrovství světa v šachu; *copatá Čína dělá po Evropě dluhy* — srov. vysv. k str. 114;
- 449: „*vlečná dráha*“ — městská rada přijala podmínky dlouhodobé smlouvy podnikatele rytíře Schecka s obcí pražskou na zřízení lanových drah na Nové zámecké schody do Chotkových sadů, na Letnou k Občanské plovárni a k restauraci Nebozízek na Petříně; *à la Odkolek* — jako u Odkolkova mlýna na Kampě; *druhé divadlo německé* — srov. vysv. k str. 319; *o tom druhém českém pořád... ani zdání* — srov. vysv. k str. 319; *po německém prvním pak české první* — První něm. pražskou scénou bylo divadlo Nosticovské (Stavovské), vystavěné v l. 1781—1783 hrabětem Nosticem a prodané r. 1797 zemským stavům; od r. 1812 tu mohli Češi příležitostně hrát ochotnická představení v neděli a svátek odpoledne, pravidelně až v r. 1824. Vlastním samostatným českým

- divadlem bylo až divadlo Prozatímní, otevřené r. 1862; *alga* — vodní řasa, chaluha; *Elsa, so komm' doch her!* — Lízo, tak sem přece pojď;
- 450: *rap* — černý kůň;
- 452: „*výstava hostinská a kuchařská*“ — Spolek hostinských Hostimil pořádal v první polovině května sjezd na Žofíně a první výstavu potřeb hostinských;
- 453: *kolem „Deklarace“* — srov. vysv. k str. 376;
- 455: *absatlovat* — odsedlat koně; *šarfšic* — ostrostřelec, srov. vysv. k str. 31;
- 456: *svůj více než třicetiletý život po nejrůznějších hospodách v Praze* — v padesátých letech chodil Neruda do Slovanské kavárny (viz vysv. k str. 237), v sedmdesátých a osmdesátých letech byla jeho oblíbeným místem restaurace U Ježíšků (viz vysv. k str. 140) a U Knoblochů v Liliové ulici;
- 458: „*padáme si do vlasů*“ — NL otiskly Riegrův výrok adresovaný českým poslancům na podporu ministra Gautsche: „Jakáž pomoc! Když se nám nepodařilo vydobytí práv svých jediným rázem, tedy musíme nyní sbírat drobty svého práva třeba pod stolem.“ Rieger pak obvinil Grégra z prozrazování klubovních tajemství a zlehčování činnosti Českého klubu, proti Grégrovi se rozpoutala štvavá kampaň a byl vyloučen z Klubu;
- 459: *farář Schleyer* — viz vysv. k str. 448; *dvě mluvnice volapükové* — Českou mluvnici volapüku a slovníček vydal Jan Miroslav Bakalař Srbecký (nar. 1857), V. Plocek, katolický kněz a katecheta, přispívající do různých časopisů volapückých, vydal Mluvnici řeči světové volapük (ve dvou vydáních) a Slovníček řeči světové volapük;
- 462: *Pan „-a“, můj kolega co do redakce* — Vilém Ryba (srov. vysv. k str. 41), týká se fejetonu NL z 9. června „Ve Františkových Lázních 8. června, zesměšňujícího staročeské poslance ve Vídni; ř. č. — viz vysv. k str. 328;
- 463: *bratranci Aloisovi na Šumavu* — Aloisu Tichému do Vlachova Březí; *neteri Lidunce v Uhrách* — L. Tiché;
- 464: *pan Selig* — viz vysv. k str. 28; *zeitlich untauglich* — dočasně neschopný; *Mark Twain*, vl. jm. Samuel Langhorne Clemens (1835–1910), amer. realistický spisovatel, humorista a satirik;
- 465: *Platen* — August hrabě von P. Hallermund (1796–1835), něm. básník; z jeho cesty do Švýcar a Benátek vznikla v r. 1824 sbírka *Sonetten aus Venedig*;
- 468: *Tedeum* — slavnostní mše; *karlínské Růžové údolí* — oblíbené výletní místo Pražanů za Poříčskou branou, letohrádek s rozsáhlou zahradou znázorňující mapu Čech, které dal zřídit bohatý pražský knihtiskař Ferdinand ze Schönfeldu na bývalých špitálních pozemcích staroměstské obce;

- 469: *Růže siónská* — oblíbená modlitební kniha Bolesiava Jablonského; *Dürerova mariánská Slavnost růžová* — obraz něm. malíře Albrechta D. (1471–1528) Růžencová slavnost; *Růžena a Růženka* — veselohra od Charlotty Birchpfeifferové; viz Div. II, 52, 125, 263, III, 158 aj.; *Černá růže* — drama Karla Sabiny z r. 1867, tragédie o Rožmbercích na poč. 14. stol.;
- 471: *na Slovanském vrchu* — na Slovanech; *v zahradě Spolkové* — Botnické;
- 472: *neděle Laetare* — Družebná neděle (též Liščí), čtvrtá postní neděle před Hodem božím velkonočním; papež o ní světil zlatou růži, symbol ženské ctnosti, aby ji posal nejctnostnějším ženám, které se zasloužily o politickou moc církve (srov. DK III, 289 a vysv.);
- 475: *do Slovanské* — do S. kavárny (srov. vysv. k str. 237); *u Vořechovských nebo u Valšů* — restaurace v Liliové a v býv. Poštovské ulici (dnes Karolíny Světlé);
- 476: *Entreprise des pompes nuptiales* — svatební ústav; *Buštěhradské nádraží* — v Bubnech; *k importéru Staňkovi* — Vilém Staněk, majitel závodu pro přímý import čaje ve Vodičkově ulici;
- 478: *flauzy* — cavyky, okolky, drahoty;
- 479: *Šebor* — viz. vysv. k str. 153; *Čumpelík* — Josef Č., pražský kle-notník; *maltretovat* — týrat;
- 483: *Nemají nás teď ve Vídni... zrovna rádi* — O ministru Pražákovi kolovaly například ve vídeňských listech zprávy, že prý je svým úřadem unaven a žádá za propuštění. Ministra Pražáka však roztrpčila jazyková nařízení nově jmenovaného ministra vyučování barona Gautsche (1851–1918), který zrušil některé méně navštěvované české školy v srpnu 1887, a jeho nástupci (dr. Mattuš např.) nechtěli nastoupit, dokud by jazyková nařízení nebyla odvolána;
- 487: *vezme pánbůh Čecha a už ho tam vlepí* — Švanda dudák, 2. jednání, 4. výstup, slova Vocilky; *chtějí v Praze postavit pomník* — zakládaly se fondy pro zbudování Tylova pomníku a pořádaly přednášky v jeho prospěch;
- 492: *Wheatstone* — sir Charles W. (1802–1875), angl. fyzik, vynálezce automatického vysílání telegramu; *Cook* — Wheatstonův spolupracovník, společně sestavili elektromagnetický telegraf r. 1837; *Siemens* — Werner von S. (1816–1892), něm. vynálezce na poli elektrotechniky, zdokonalil r. 1848 jehlový telegraf; *Halske* — J. G. H., mechanik, spoluzakladatel závodu Siemens & Halske A. G. v r. 1847; *Morse* — Samuel Finlay Breese M. (1791–1872), amer. vynálezce a průkopník elektromagnetického telegrafu, autor mezinárodní telegrafní abecedy; *Crispi přijel ... do Říma* — italský ministr president Francesco C. (1819–1901) byl podle NL z 1. října pozván na návštěvu k Bismarckovi, aby s ním projednal otázku bulharskou a papežskou a obnovení vojenské

- smlouvy mezi Itálií, Německem a Rakouskem; *přesazení generála Caffarela* — podle telegramu NL z 7. října byl franc. generál Caffarel, náměstek generálního štábů, zbaven své hodnosti a přesazen mimo službu pro indiskrece, které poslední dobou zaměstnávaly veřejné mínění. 8. října se pak jeho přesazení znovu odůvodňovalo a vyvracelo se podezření, že obchodoval s rády a vyznamenáními;
- 493: *Rieger se vyjádřil... že nás povede... dále* — ve své politické řeči ve Vysokém nad Jizerou 30. září vyložil, že nepůjde do opozice, pokud bude vidět, že je to českému národu na škodu; *o cestě pana Gautsche po Haliči* — měla zjednat podporu Poláků v budoucí parlamentní kampani; hned po vstupu na půdu haličskou dával G. poloúředně rozhlašovat, že povolil zřízení stolice fyziologie a anatomie na filosofické fakultě lvovské (měl to být první krok ke splnění polských požadavků na zřízení úplné fakulty lékařské ve Lvově), okamžité zahájení přednášek o anatomii a dotaci 1200 zl na vzdělání učitelů fyziologie, a přislíbil ještě další dotace na anatomický a fyziologický ústav s muzeem pro lvovskou universitu a zřízení řádné stolice pro dějiny Polska; *Vltava oživena mořskými racky* — viz str. 483;
- 497: *v době předbřeznové* — před revolucí r. 1848;
- 498: *filosemitismus* — sympatie, přátelství k židům; *Reb-lausschulen...* — révokazové školy, žáky, učitele;
- 499: *Mlynář a jeho dítě* — viz vysv. k str. 210;
- 501: *o „říčních koupelích pro lid“* — na schůzi městské rady vyslovil JUDr. Milde politování, že lázně na Žofíně jsou málo navštěvované, a navrhl, aby se jim pomohlo reklamou; *Pelissier* — viz vysv. k str. 323;
- 502: *iridy* — kosatce;
- 503: *tacey* — narcisy s vícekvětým stvolem; *Sigmund Haber* — fejetonista Berliner Tagblattu; *in spe* — budoucí;
- 504: *Slukov* — vl. jm. Jakub Vojta (1847–1903), od r. 1875 člen ND, představitel hrdinných rolí; *Sedláček* — Alois S. (1852–1922), od r. 1878 při ND a PD zprvu jako milovník, pak v oboru společenských šarží, komik se značným pozorovacím talentem;
- 505: *proslulé krykry* — srov. DK III, 104, 107;
- 506: *návštivenkové věnce* — viz vysv. k str. 213; *homo sapiens patrioticus* — člověk vlastenecký;
- 507: „*chudé školské děti*“ — srov. dále vysv. k str. 527;
- 509: *velínový papír* — jemně hlazený;
- 510: *salmi* — ragú; *to minule s těmi hyacintami...* — viz str. 503;
- 512: *marabutový* — labutěnkový (*ma:abut* — druh čápa); *Šebor* — viz vysv. k str. 153; *Pichler* — Ludvík P., klenotník (Národní 41, 28. října 2); *Rummel* — Václav R., majitel klenotnictví v Jungmannově ul. 42;

- 513: *kastor* — bavlněný plyš; *turnýra* — honzík;
- 514: *libertinky* — volnomyšlenkářky; *Smíchovská brána* — na Újezdě pod Petřínem (zv. též Střelecká, Kartouzská);
- 517: *Die Schönste putzt's Licht* — nejhezčí čistí světlo; *milly* — stearin vyráběný metodou de Millyho;
- 519: *aliance, styrienne* — kadrila, čtverylka; *kör* — maď. národní tanec od Ludwiga Szölesiho z r. 1842; *mazur* — mazurka; *à la cour* — dvorní čtverylka;
- 521: *mužští „sbírají drobty pod stolem“* — srov. vysv. k str. 458; *,,národ gézů“* — „žebráků“, označení příslušníků lidového nizozemského odbojného hnutí vedeného šlechtou v l. 1566—1609 proti absolutistickému Španělsku, jehož provincií tehdy Nizozemí bylo a jehož útlak zesílil hlavně za španělského krále Filipa II.;
- 523: *Sirach... Kniha přisloví* — části Starého zákona;
- 524: *Bendl* — Karel B. (1830—1897);
- 526: *připravují-li se v Paříži barikády* — předseda Francouzské republiky François Jules Paul Grévy (1807—1891) podal v r. 1887 demisi po aféře svého zetě Wilsona s rády. Demisi sice později odvolal, ale když se lid srooval a kategoricky žádal jeho odchod, byl nucen znova odstoupit; *flanér* — darmošlap, flákač; *Ja Bismarck... — Ano B., ano B., ten poslal cara domů*; týká se vyžádané audience Bismarckovy u cara;
- 527: *starost o školství české po ztracených národních vartách* — do Plzně se například sjeli poslanci, aby jednali o posledním výnosu ministra Gautsche, podle něhož měla být přes všechny protesty obce zrušena česká reálka; *opatřování stravy pro hladové dítky školské* — Spolek lidumilných dam zřídil v místnostech staré josefské školy kuchyni pro padesát dětí z obvodu Sv. Ducha, Františka a Haštala. Ukázalo se však, že k důkladné výpomoci nestačí soukromá dobročinnost a že si to musí vzít za úkol pražská obec. Na schůzi městské zdravotní rady se pak v prosinci jednalo o sčítání chudých dětí na obecné škole v Praze; *Spolek pro zřízení a vydržování dětské nemocnice a chorobnice v Praze* — Ustaven valnou hromadou v neděli 27. listopadu na Staroměstské radnici. Jeho účelem bylo zřídit a vydržovat z dobročinných prostředků českou dětskou nemocnici, a to nejen na pomoc při léčení nemocných a chorých dětí, ale i pro povznesení české lékařské vědy a českému vyučování dětským nemocem (před dvěma lety byl sice podobný ústav založen, ale dětská nemocnice připadla universitě německé). Místopředsedou byl zvolen dr. Neureutter;
- 529: *Ulk* — viz vysv. k str. 63; *před Brandejsovým hračkářským výkladem* — viz vysv. k str. 114;
- 530: *turnýra ... cul de Paris* — honzík; *Josefské náměstí* — viz vysv. k str. 46;
- 532: *Zelinka* — Karel Z., Nerudův přítel a spolupracovník z redakce

Hlasu, srov. Lit. I, 490—495; *Seženou si stádo chudých...* — srov.
DK IV, 444, Spol III, 340—341;

534: *švoncpaj* — barchet;

535: *Hanušův Bájeslovny kalendář* — viz vysv. k str. 13; *pískořky* — viz
vysv. k str. 346;

536: *hlativý* — klouzavý;

537: *okřín* — pohár;

538: *Novoměstský obecní dvůr* — památný dvůr s vinicí na Slovanech
blízko Vyšehradu; *Zelený trh* — viz vysv. k str. 407.